

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**A SZEXUÁLIS ERŐSZAK SÉRTETTJÉNEK SZEREPE A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN A TÁRSADALMI ÉS
NEMZETKÖZI ELVÁRÁSOK TÜKRÉBEN**

dr. Zsiros Klaudia Viktória

Témavezető: Dr. Szabó Krisztián

DEBRECENI EGYETEM
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen, 2026

Jelen téziszfüzet a doktori értekezés kutatási eredményeit, azok tudományos újdonságát, valamint az eredményekből következő de lege ferenda javaslatokat foglalja össze. A téziszfüzet nem az értekezés fejezeteinek rövidített megismétlése, hanem a kutatás logikáját, a kutatási kérdésekre adott válaszokat és az ezekből levont, önállóan is azonosítható tudományos tételeket rendszerezi.

A kutatás középpontjában a szexuális erőszak felnőtt korú sértettjének büntetőeljárásbeli helyzete, az áldozatvédelmi szempontok érvényesülése, a bizonyítás sajátosságai, valamint a hazai szabályozás és jogalkalmazás társadalmi és nemzetközi elvárásokhoz való viszonya áll.

1. A doktori értekezés előzményei és célkitűzései

1.2. A témaválasztás indokai és a kutatás előzményei

A szexuális erőszak bűncselekmények büntetőjogi és büntetőeljárásbeli megítélése olyan terület, amelyen a jogi szabályozás, a társadalmi attitűdök, a bizonyítás sajátosságai és az áldozatvédelem követelményei egymással szorosan összefüggnek. A kutatás kiindulópontját az a felismerés adta, hogy a büntetőeljárás klasszikus céljai – a bűncselekmény felderítése, a büntetőjogi felelősség megállapítása és a tisztességes eljárás biztosítása – mellett az eljárásnak azt is biztosítania kell, hogy a bűncselekmény sértettje a jogérvényesítés során ne szenvedjen szükségtelenül újabb sérelmet.

A társadalmi igényekkel párhuzamosan mind az Európai Unióban, mind nemzetközi szinten is egyre jelentősebbé vált a nők elleni erőszak problémaköre, mely rávilágított arra, hogy a szexuális erőszak áldozatára nem csak a társadalom figyelme irányul, hanem a jogalkotóké is.

A téma aktualitását és az egyes országok jogrendszereiben meglévő szabályozás elégtelenségét jelzi, hogy a nők elleni erőszak megelőzésével és az eljárás hatékonyabbá tételével az Unió jelenleg is kiemelten foglalkozik, hangsúlyozva azt, mely jelen disszertáció alapvetése is, hogy elsősorban az áldozat védelmére kell helyezni a hangsúlyt, és azt feltétlenül szem előtt kell tartani a szabályozás megalkotása, megreformálása és intézkedések megtétele során.

A Me Too mozgalomra maga az Unió is hivatkozik, ugyanis már 2017-ben állásfoglalást fogadott el a szexuális zaklatás és bántalmazás ellen az Unióban folytatott küzdelemről. Ennek egyik pontjában azt mondta, hogy az Unió üdvözli a Me Too mozgalomhoz hasonló kezdeményezéseket, melyek célja a szexuális zaklatás és a nők elleni erőszak eseteinek

jelentése; határozottan támogatja az összes nőt és lányt, akik részt vettek a kampányban, így azokat is, akik feljelentették az elkövetőket.¹

Az Európai Bizottság 2020. június 24-én elfogadta az áldozatok jogairól szóló első uniós stratégiát (2020-2025)², mely meghatározta az Európai Bizottság ezen időszakban végzett munkájának keretét. A stratégia mellett kiemelendő még a közelmúltból az Európai Parlament 2021. szeptember 16-i állásfoglalása az Európai Bizottságnak szóló ajánlásokkal a nemi alapú erőszaknak az EUMSZ 83. cikke (1) bekezdésében felsorolt bűncselekmények új területeként való megállapításáról.³ Az ajánlásban az Európai Parlament üdvözli a nők hangját jelképező Me Too mozgalmat, amely áttöri a hallgatás falát, és feltárja a nők ellen minden korosztályban, ágazatban és helyen elkövetett zaklatást és erőszakot; elítéli, hogy egyes országokban a szexuális zaklatás és a szexuális erőszak áldozatait egyre gyakrabban illetik és ítélik el rágalmozás vádjával, ami a fellépéstől elriasztja, újra áldozattá teszi és elhallgattatja azokat a nőket, akik fel mernék emelni a szavukat.

Ezt követően az Európai Bizottság 2022. március 8-án közzétette javaslatát, mely a nők elleni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló Európai Parlamenti és Tanácsi irányelvre vonatkozik.

A nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló 2024/1385. számú irányelv 2024. május 14. napján az Európai Parlament és a Tanács által történő aláírása mérföldkönek tekinthető, míg nemzetközi szinten a (Magyarország által továbbra sem ratifikált) Isztambuli Egyezmény számít e téma átfogó szabályozásának.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC törvény (a továbbiakban: Be.) Preambuluma úgy szól, hogy „Az Országgyűlés [...] különös hangsúlyt fektetve a bűncselekmények sértettjeinek fokozott védelmére, valamint jogaik érvényesítésére, [...] Magyarország nemzetközi jogi és európai uniós kötelezettségeinek figyelembevételével, [...] a következő törvényt alkotja.”

A Be.-hez fűzött Nagykommentár⁴ (a továbbiakban: Nagykommentár) is kiemeli, hogy a Preambulum nem csupán egy szimbolikus jelentőségű része a törvénynek, azt a jogalkotó pontosan azért alkotta meg, hogy a valódi szándéka felé irányfényt mutasson vele, tehát a Be. olvasója akkor jár el helyesen, ha a szöveg értelmét a Preambulum prizmáján keresztül tárja fel.

Mindezekre tekintettel a dolgozat eljárásjogi megalapozásaként és a feltétlenül szükséges mértékben kutattam az anyagi jogot és okleveles kriminológusként az áldozatokkal összefüggésben a bűncselekmények kriminológiai aspektusait is. A Preambulumban

¹ 2017/2897(RSP.) számú állásfoglalás
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017IP0417> (2024.04.10.)

² A stratégia szövege itt olvasható:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0258&from=EN> (2024.04.11.)

³ Az Európai Parlament állásfoglalása itt olvasható:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021IP0388&from=EN> (2024.04.11.)

⁴ POLT Péter, MISKOLCZI Barna, VIDA József, KARNER Zsanett (szerk.), *Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez*

megfogalmazott célok figyelembevételével, és a kutatásom alapján feltárt társadalmi és nemzetközi elvárások fényében vizsgáltam meg a Be. szexuális erőszak sértettjére/áldozatára vonatkozó, illetve hozzá kapcsolódó rendelkezéseket.

Az évek során kutatásomat leszűkítettem kifejezetten a szexuális erőszak bűncselekmény felnőttkorú sértettjének vizsgálatára, mivel a kiskorú sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény alapjaiban különbözik ettől, mind a sértett kora, a motiváció, az elkövető személyisége és az eljárás megindulása, lefolytatása körében. A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) is különbséget tesz e két bűncselekmény között, hiszen a 197. § (1) bekezdés és a (2) bekezdés e bűncselekmény két alapesetként határolható el a tényállási elemei miatt.

Kutatásom elsődleges célja bemutatni a szexuális erőszak sértettjének szerepét a büntetőeljárásban és feltárni azt, hogy elégséges-e az az eljárásjogi szabályozás, ami jelenleg a sértett védelmét hivatott biztosítani. Ennek keretében vizsgálom azt, hogy a társadalom mit vár el a sértettől, mint áldozattól, illetve milyen elvárásai lehetnek magának az áldozatnak az igazságszolgáltatással szemben sértetti szerepére tekintettel. Ezzel párhuzamosan azt is elemzem, hogy a jog mit vár el a sértettől, és milyen eszközöket, jogosultságokat biztosít számára annak érdekében, hogy a büntetőeljárás során a lehető legkevésbé érje másodlagos viktimizáció.

A kutatás ezért nem kizárólag a tételes jog vizsgálatára irányult. A jogszabályi környezetet a társadalmi elvárásokkal, a nemi erőszakhoz kapcsolódó mítoszokkal, a bírósági gyakorlattal, a bizonyítási folyamat sajátosságaival és az európai, illetve nemzetközi elvárásokkal összefüggésben vizsgálta.

A témaválasztás másik meghatározó oka az volt, hogy a sértett jogi helyzete a büntetőeljárásban sajátos kettősséget mutat. A sértett egyszerre bizonyítási forrás, jogokkal rendelkező eljárási szereplő és olyan személy, aki a bűncselekmény következtében eleve sérülékeny helyzetben van. E hármas szerep különösen élesen jelentkezik a szexuális erőszakos bűncselekményeknél, ahol a cselekmény gyakran zárt körben, közvetlen tanúk nélkül történik, és ezért a sértetti vallomás bizonyításban betöltött szerepe meghatározó.

A kutatás további előzményét a hazai büntetőeljárási szabályozásnak a különleges bánásmódra vonatkozó rendelkezései, valamint azok gyakorlati alkalmazhatósága jelentette. Kiemelt kérdéssé vált, hogy az általános szabályokhoz képest indokolható-e a szexuális erőszak sértettjei számára további, kifejezetten áldozatvédelmi célú garanciák megteremtése, és ha igen, ezek milyen módon illeszthetők be a büntetőeljárás rendszerébe.

A kutatás egyik lényeges következtetése már ezen a ponton az, hogy az áldozatvédelem és a tisztességes eljárás nem egymást kizáró szempontok. Az áldozat kímélete nem jelentheti a terhelt védekezési jogainak indokolatlan korlátozását, ugyanakkor a terhelt jogainak védelme

sem indokolhat olyan eljárási megoldásokat, amelyek a sértett szükségtelen ismételt terheléséhez vezetnek.

1.2. A kutatás célkitűzései, hipotézisei és kutatási kérdései

A kutatás fő kérdése annak feltárása volt, hogy a jelenleg hatályos magyar büntetőeljárásjogi szabályozás megfelel-e a szexuális erőszak felnőtt korú sértettjeivel szemben megfogalmazódó társadalmi és nemzetközi elvárásoknak, és amennyiben nem, mely területeken indokolt a szabályozás, illetve a jogalkalmazás fejlesztése.

A fő kutatási kérdéshez kapcsolódó részletes kérdések a társadalmi elvárások, a nemzetközi elvárások, a bírósági gyakorlat, a sértetti jogok gyakorlati érvényesülése, a tanúvallomások, a szakértői bizonyítás és a nemzetközi jó gyakorlatok vizsgálatára irányultak. A kutatás a korábban meghatározott kutatási kérdések és hipotézisek számozását változatlanul követi. A tézisfüzetben ugyanakkor a részhipotézisek nem különálló, egymást ismétlő tézisekként jelennek meg, hanem a tematikailag összefüggő megállapítások összevonásával, tíz nagyobb tudományos tézisbe rendezve.

K1. Megfelel-e a jelenleg hatályos eljárásjogi szabályozás a társadalmi és nemzetközi elvárásoknak, illetve szükséges-e, hogy ezeknek minden esetben megfeleljen?

K2. Mik a társadalmi elvárások? E kérdés keretében került vizsgálatra az áldozatokkal szembeni társadalmi elvárás, az áldozathibáztatás, valamint a nemi erőszakhoz kapcsolódó mítoszok szerepe.

K3. Mik a nemzetközi elvárások? A vizsgálat különösen az áldozatközpontú megközelítés, a másodlagos viktimizáció elkerülése, a hozzáférés biztosítása és a szakemberek képzésének követelményeire irányult.

K4. A bíróság eljárásjogi gyakorlatában van-e hasonlóság az ügyekben és abban, amit a társadalom feltételez ezen bűncselekménnyről és az eljárásban résztvevőkről?

K5. A sértetti jogok szabályozása és az eljárásban biztosított garanciák megfelelő alapot adnak-e a sértett jogainak hatékony érvényesüléséhez, illetve milyen tényezők befolyásolják ezek tényleges gyakorlati megvalósulását?

K6. A tanúvallomásokkal kapcsolatban a kutatás azt vizsgálta, hogy az áldozatvédelmi szempontok kiterjednek-e a sértettre vonatkozó információkat szolgáltató más tanúk kihallgatására, valamint hogy a kihallgatást végző személy szerepe milyen hatással lehet a vallomásra és a bizonyítás eredményére.

K7. A szakértői vizsgálat tekintetében a kutatás arra kereste a választ, hogy a szabályozás megfelelően egyensúlyozza-e az objektív bizonyítás és a sértett személyi integritásának védelmét, továbbá kiterjeszthető-e az azonos nemű eljáró személy követelménye a szakértői vizsgálatra.

K8. Vannak-e olyan nemzetközi gyakorlatok, amelyek átvétele és a hazai eljárásjogba történő beillesztése alkalmas lehet a feltárt problémák kezelésére?

A kutatás fő hipotézise szerint a szexuális erőszak bűncselekményeinek hatékony felderítése, bizonyítása és az eljárás eredményessége a sértett jogainak és érdekeinek fokozott figyelembevételét, valamint az áldozatvédelmi szempontoknak az eljárás egészében való érvényesítését teszi szükségessé.

A kutatás további hipotézise volt, hogy a nők elleni erőszakhoz kapcsolódó, történetileg kialakult társadalmi attitűdök és tévhitek a modern büntetőeljárásban is éreztethetik hatásukat. A nemi erőszak mítoszai önmagukban nem tekinthetők a szexuális erőszakra vonatkozó valós tapasztalatok megalapozott leírásának, ugyanakkor a sértett hitelességének, magatartásának és a bizonyítékoknak a megítélésére közvetett módon hatással lehetnek. Ezzel összefüggésben vizsgálatra került az is, hogy a sértett felróható közrehatásának enyhítő körülményként való értékelése megjelenítheti-e az áldozathibáztató szemléletet a büntetéskiszabásban.

A sértetti jogokkal kapcsolatban a kutatás abból a hipotézisből indult ki, hogy a jogok formális biztosítása önmagában nem garantálja azok tényleges érvényesülését. A sértett joggyakorlásának meghatározó feltétele a megfelelő, teljes körű és folyamatos tájékoztatás, valamint az eljáró hatóságok és más szakemberek felkészültsége és attitűdje. E körben külön vizsgálatra került a feljelentés, illetve a magánindítvány szerepe, valamint az a kérdés, hogy az eljárás megindításához kapcsolódó követelmények jelenthetnek-e a sértett számára olyan többletterhet, amely a látenciát növeli és a bizonyítás eredményességét is kedvezőtlenül befolyásolhatja.

A bizonyítás körében további hipotézis volt, hogy a szexuális erőszak sajátos pszichés hatásai miatt a sértett kihallgatása során az általános kihallgatási és pszichológiai ismeretek önmagukban nem minden esetben elegendők, hanem az ezekhez igazodó, speciális kihallgatási gyakorlat és megfelelő szakmai felkészültség is szükséges. A kutatás vizsgálta továbbá a kihallgatást végző személy szerepét, valamint azt, hogy a kérdezés módja, tartalma és dinamikája miként befolyásolhatja a vallomást és annak későbbi bizonyítékértékelését.

A szakértői bizonyítással összefüggésben a kutatás abból a hipotézisből indult ki, hogy miközben a szakértői vizsgálat objektív, tudományos alapú bizonyíték létrehozására irányul, a sértett személyének vizsgálata fokozott beavatkozást jelenthet a személyes szférába, ezért az általános szakértői és büntetőeljárási követelmények mellett sajátos áldozatvédelmi szempontok érvényesítése is indokolt. Ennek részeként vizsgálatra került a szakértő személyének jelentősége, valamint az, hogy a sértett védelme szempontjából indokolt lehet-e a vizsgálatot végző szakértő személyére vonatkozó további garanciák megteremtése.

A kutatás külön vizsgálta a szexuális cselekménybe való beleegyezés bizonyíthatóságának kérdését és a consent applikációk lehetséges bizonyítási szerepét is. A hipotézis szerint az ilyen digitális megoldások egy esetleges büntetőeljárásban releváns

információt szolgáltathatnak, azonban önmagukban nem alkalmasak a bűncselekmény fennállásának vagy hiányának teljes bizonyítására, és nem válthatják ki az egyéb bizonyítékok együttes értékelését.

A nemzetközi gyakorlatok vizsgálata során a kutatás abból indult ki, hogy több olyan megoldás azonosítható, amely megfelelő feltételek mellett a hazai büntetőeljárési rendszer továbbfejlesztésének alapjául szolgálhat. E körben a beleegyezés kérdésköre, a Dubai-ban alkalmazott Smart Police Station-ök, valamint a Barnahus-modell egyes, a másodlagos viktimizáció elkerülését és az eljárási terhek csökkentését szolgáló elemei kerültek vizsgálatra.

A kutatás végső hipotézise szerint a hatályos szabályozás alapvető irányai több ponton összhangban vannak a társadalmi és nemzetközi elvárásokkal, azonban a normatív megfelelés és a gyakorlati érvényesülés között eltérések mutatkoznak. E különbség csökkentése szemléletformálást, szakmai képzést és bizonyos pontokon jogalkotási beavatkozást igényel.

1.3.A kutatás módszertana és az elvégzett vizsgálatok

A kutatás több módszer együttes alkalmazására épült. A dogmatikai elemzés keretében a hatályos magyar büntetőeljárési szabályokat, a sértett jogállására és a különleges bánásmódra vonatkozó rendelkezéseket, valamint a bizonyítási szabályokat vizsgáltam. A normatív elemzést funkcionális megközelítés egészítette ki: azt vizsgáltam, hogy az adott jogintézmény ténylegesen milyen védelmi funkciót képes betölteni.

A kutatás empirikus dimenzióját több, egymást kiegészítő elem alkotja.

Egyrészt a társadalmi percepciók és elvárások feltárása érdekében médiatartalmak elemzésére került sor. Ennek során elsősorban a Me Too mozgalomhoz kapcsolódó online cikkeket, publicisztikákat és társadalmi reakciókat, valamint a szexuális erőszak társadalmi megítélését és az áldozatokkal szembeni attitűdöket formáló, kiemelt magyarországi médiamegjelenéseket vizsgáltam. Az elemzés célja a nyilvánosságban megjelenő narratívák, sztereotípiák és áldozathibáztató megközelítések feltárása, valamint ezek büntetőeljárással való kapcsolatának vizsgálata volt.

Másrészt szekunder adatelemzést végeztem a Belügyminisztérium Bűnügyi Statisztikai Rendszerének (BSR) és a Prevenációs Bűnözés-Statisztikai Adattárnak (PRE-STAT) az adatai alapján. Ennek célja annak vizsgálata volt, hogy a társadalomban élő, gyakran sztereotíp elképzelések mennyiben feleltethetők meg a tényleges bűnözési adatoknak. A korábbi kutatásom során készített bűnözési térképek főbb megállapításait a disszertációban összegző jelleggel használok fel. Megjegyzendő, hogy a PRE-STAT adatbázisa időközben elérhetatlenné vált, így az abban korábban vizsgálható adatok már nem hozzáférhetők.

A kutatás másik pillére az esetjogi elemzés volt. A hozzáférhető anonimizált bírósági határozatok vizsgálata során különös figyelem irányult a sértetti vallomás értékelésére, a

közvetett bizonyítékok szerepére, a szakértői vélemények felhasználására, valamint arra, hogy a sértett magatartására és élethelyzetére vonatkozó körülmények milyen módon jelennek meg az indokolásokban.

A nemzetközi összehasonlító elemzés az európai uniós és nemzetközi dokumentumokra, valamint olyan külföldi megoldásokra terjedt ki, amelyek az áldozatközpontú eljárás szempontjából relevánsak. E körben különösen a másodlagos viktimizáció elkerülését, az ismételt kihallgatások minimalizálását, az eljárásban résztvevő személyek szakmai képzését, a feljelentéshez való hozzáférést és az áldozatbarát eljárási környezetet vizsgáltam.

A kutatás során alkalmazott módszerek nem egymástól függetlenül kerültek felhasználásra. A dogmatikai elemzés szolgáltatta a hatályos szabályozás szerkezetének alapját, az esetjogi vizsgálat a jogalkalmazás gyakorlati működésébe engedett betekintést, a nemzetközi összehasonlítás pedig egyrészt a nemzeti szabályozással szembeni elvárást és az alternatív szabályozási modellek azonosítását tette lehetővé.

A kutatás korlátjaként figyelembe vettem, hogy a bírósági gyakorlat teljes körű feltárása nem volt lehetséges. A hozzáférhető és megismerhető ügyekből tendenciák állapíthatók meg, azonban ezekből a teljes jogalkalmazási rendszerre vonatkozó statisztikai következtetés nem vonható le. Ezért az esetjogi eredményeket kvalitatív, nem pedig reprezentatív kvantitatív eredményként értelmeztem.

1.4. Az anyaggyűjtés és a források feltárása

A forrásanyag több szinten került feltárásra. Elsődleges forrásként a magyar jogszabályok, különösen a büntetőeljárásról szóló törvény sértetti jogokra, különleges bánásmódra, bizonyításra és szakértői bizonyításra vonatkozó rendelkezései szolgáltak. Ezeket a vonatkozó anyagi jogi szabályokkal és az eljárásjogi jogintézmények rendszerével összefüggésben vizsgáltam, kitérve olyan háttérszabályozásra, mint a szakértőkre vagy a nyomozó hatóságra vonatkozó jogszabályok, rendeletek.

A második forráscsoportot a bírósági határozatok és a joggyakorlatot értelmező szakmai anyagok alkották. A határozatok elemzése során nem a jogerős döntés eredményét, hanem az indokolás érvelési szerkezetét, a bizonyítékok mérlegelésének módját és a sértett magatartásának esetleges megjelenését vettem figyelembe.

A harmadik forráscsoportot az európai uniós és nemzetközi dokumentumok jelentették. A kutatás szempontjából kiemelt jelentőséggel bírt a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2024/1385. számú európai parlamenti és tanácsi irányelv, amely az áldozatközpontú megközelítés, a hozzáférés, a megelőzés, a szakemberek képzése és a másodlagos viktimizáció elkerülése tekintetében fontos

irányokat jelöl ki, melynek a következő években történő átültetése a hazai jogszabályokba elvárás európai uniós tagállamként.

A forrásfeltárás során a szakirodalom azon részét is feldolgoztam, amely az áldozathibáztatással, a nemi erőszak mítoszaival, a trauma hatásaival, a tanúvallomások pszichológiájával és a bizonyításelméleti kérdésekkel foglalkozik. A szakirodalmi eredményeket nem önálló pszichológiai vagy kriminológiai kutatásként, hanem a büntetőeljárás problémák értelmezésének háttereként használtam fel.

1.5. Az értekezés szerkezete

Az értekezés a problémát több szinten közelíti meg. Az értekezés felépítése a kutatási kérdésekhez és az azok megválaszolásához meghatározott vizsgálati szempontokhoz igazodik. A disszertáció az áldozathibáztatás, a nemzetközi és társadalmi elvárások, az eljárásjogi gyakorlat, valamint a büntetőeljárás sértettre vonatkozó rendelkezéseinek vizsgálatára épül.

A Be. 51. § (2) bekezdése akként szól, hogy a sértett bármikor jogosult nyilatkozni arról, hogy a bűncselekmény következtében milyen testi, lelki sérelmet szenvedett, milyen vagyoni hátrány érte, illetve kívánja-e a terhelt bűnösségének megállapítását és megbüntetését.

A Be. alapján e bűncselekmény sértettje külön döntés nélkül is különleges bánásmódot igénylő személynek minősül, amely más bűncselekmények sértettjeihez képest kiemelt jogi helyzetet eredményez. A szabályozás ezzel törvényi szinten is hangsúlyozza, hogy e bűncselekmény nem csupán büntetőjogi értelemben súlyos, hanem az emberi lélekre és pszichére is jelentős negatív hatással bír.

Ezt a két rendelkezést azért emelem ki, mert a Be. is elismeri a sértett különleges jogállását. Különösen igaz ez a nemi erkölcs elleni bűncselekmények sértettjeire, akiknek helyzete nemcsak jogi, hanem emberi szempontból is sajátos. A bűncselekménnyel nekik okozott sérelem kompenzációja valamilyen módon szükséges: lehet ez pénzben kifejezett, az eljárásjog által biztosított védelem, vagy annak lehetősége, hogy a sértettek az eljárás során megfelelő keretek között előadhassák a velük történeteket. Természetesen a sérelem mértéke a bűncselekménytípustól függően rendkívül változatos lehet, azonban a jelen disszertációban is idézett kutatások alátámasztják, hogy a szexuális erőszak semmi mással össze nem hasonlítható lelki sérelmet képes okozni.

A dolgozat első és második fejezetében a társadalmi és nemzetközi elvárásokat, mint vizsgálati szempontokat mutatom be a Me Too mozgalmon, az áldozathibáztatáson, az anyagi jogszabály változásán és a nemzetközi tendenciákon keresztül.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények történetének rövid felvázolása bemutatja, hogy a nemi erkölcs elleni bűncselekmények női áldozatainak nemükből adódó speciális helyzete nem újkeletű probléma, hanem korszakokra visszaívelő gyökerei vannak, mely régóta

problematiszus pontja a büntető igazságszolgáltatásnak. A szabályozás változásán keresztül szemléltetem, hogy mi volt a társadalom hozzáállása e bűncselekményhez és az azt elszenvedő nőkhez, és hogyan változott az évszázadok során.

A dolgozat ezen fejezetében szükségesnek tartottam megvizsgálni azt, hogy a nők, s így e bűncselekmények (női) áldozatai milyen bánásmódban részesültek az elmúlt évszázadokban, s ezzel összefüggésben azt, hogy a jelenleg is változó anyagi jogi szabályozás mennyire veszi figyelembe az áldozatokat és az ő igényeiket, jogaikat. A következő pontokban a lényegre szorítkozva bemutatom, hogy a jelenleg hatályos Btk.-ig hogyan alakult a szabályozás, mi volt annak a célja és indoka.

A társadalom e bűncselekményhez és annak sértettjéhez való hozzáállása a mostani években – elmúlt évtizedben – is igen változatos képet mutat. Gyakori az áldozathibáztatás, melyet az erre vonatkozó kutatások mellett a Me Too mozgalom és az azóta a médiában megjelent esetek, ügyek és az azokra adott reakciók is szemléletesen mutatják. Erre tekintettel szükségesnek tartottam meghatározni az áldozathibáztatás fogalmát, illetve feltárni a lehetséges okait.

Az áldozathibáztatás tekintetében két fő irány képezte vizsgálatom tárgyát. Az első a nemi erőszak mítoszokból és az ún. *rape culture*-ből ered. A nemi erőszak mítoszok alapján az áldozatokat és az elkövetőket is számos tévhit, sztereotip megítélés övezi a mai napig, ami nem csak a társadalom tagjai között, például az áldozattá válással összefüggésben problémás, de egy hátráltató tényező az eljárás bármely szakaszában.

Az „idegen általi váratlan elkövetés egy elhagyatott helyen” sztereotip tévhitet magam is vizsgáltam különböző statisztikák felhasználásával. Kutatási kérdésem az volt, hogy a társadalomban élő, sokszor áldozathibáztató elképzelések mennyiben tükrözik a valóságot, és hogy a BSR és a PRE-STAT adatbázisában fellelhető adatok alapján milyen következtetések vonhatóak le. Ennek szemléltetésére a kutatásommal kapcsolatos tanulmányban bűnözési térképeket készítettem, melyekkel kapcsolatban a disszertációban csak a lényeges megállapításokra térek ki, eredményét összevetve meglévő kutatásokkal.⁵

Ezután e bűncselekmény jogi tárgyának, a szexuális önrendelkezési jognak és a sértettnek felróható közrehatás, mint büntetékiszabás során értékelhető enyhítő tényező az ellentét vizsgáltam meg. Céлом volt feltárni azt, hogy az eljárásban erre vonatkozóan mikor, hogyan merülhet fel információ, és hogy ennek értékelése és megállapítása áldozathibáztatásnak minősül-e.

A disszertáció ezt követő részében felvázolom, hogyan jutott el az Európai Unió az Irányelv 2024. május 14. napján való elfogadásához, s hogy az idáig vezető úton mik voltak a főbb szempontok a sértett védelmét biztosítandó nemzeti szabályozással szemben.

⁵ ZSIROS Klaudia Viktória, *Nők elleni erőszak az utcákon*, Jogtudományi Közlöny 2021/9. 386-390.

A társadalmi és nemzetközi elvárások feltárását követően vizsgálatom az anonimizált határozatokon keresztül megismerhető valóságra irányult, hogy a megtörtént bűncselekményeket és az ezek elbírálására hivatott büntetőeljárást lezáró ítéletet bemutassam és rendszerezem. Arra kerestem a választ, hogy lehetséges-e következtetéseket levonni a bíróság eljárásjogi gyakorlatával kapcsolatban és ezeket összevetni az Irányelv rendelkezéseivel.

Mindezen vizsgálati szempontok megállapítása után célom volt a szexuális erőszak sértettjére vonatkozó eljárásjogi szabályok elemzése, az eljárásban betöltött szerepének ismertetése.

Ezen rendelkezések elemzését két fő részre osztottam fel: a sértett jogaira, amikkel a büntetőeljárás alatt, amiatt élhet, illetve a bizonyítási eljárásban betöltött szerepére.

A sértett jogait három csoportba soroltam elemzésem során:

- azok a jogok, amelyek kifejezetten nevesítettek ekként az eljárásjogban
- azok az egyéb rendelkezések, amik sértetti mivolta miatt a büntetőeljárásról szóló törvényben rá vonatkoznak
- azok, amelyek az eljárás alatt áldozati státusza miatt megilletik, azonban más jogszabály szól róluk.

Egyes bűncselekmények tényállásai és az adott ügy történeti tényállása közötti összefüggésre, s így a bűncselekmény megtörténtének megállapítására a bizonyítási eljárás keretében lehetséges és kell is következtetéseket levonni a bizonyítási eszközök és cselekmények igénybevételével és alkalmazásával. A bizonyítás eljárásjogi fogalmára számos megoldás született az évek során. Van olyan értelmezés, mely szerint a bizonyítás lényege a következtetés, a logikai és a jogi bizonyítás közös eleme az, hogy mindkettőben következtetés útján mutatható ki a bizonyítékok jelenségének igaz, valóságnak megfelelő mivolta. Van olyan értelmezés, mely alapján a bizonyítás komplex jelenség, amely magában hordozza a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság, valamint az eljárás többi résztvevőjének megismerő tevékenységét, a logikai bizonyítást és ezeknek logikailag szabályozott rendjét.⁶

Erre tekintettel a disszertációban a sértett jogai mellett a bizonyítási eljárás képezte kutatásom másik fő részét, ezen belül pedig a tanúvallomások és a szakértői bizonyítás.

A sértett vallomásának alátámasztására a tanúvallomások mellett a szakvélemény jut kiemelt szerephez, készüljön ez akár DNS, testi sérülés, egyéb nyomok vizsgálatáról, vagy az elmeműködésről, pszichikai folyamatokról, traumatizáltságról. A szakértői eljárás vizsgálatát így abból a feltevésből kiindulva teszem meg, hogy a szexuális erőszak bizonyítási eljárásában a szakértő objektivitásából és különleges szakértelméből eredően az igazságügyi szakértői vizsgálatot ez kiemeli a többi bizonyítási eszköz közül, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy

⁶ BÉRCES Viktor: *A büntetőperbeli bizonyítás alapfogalmainak dogmatikai megközelítése a hazai jogtudományban*, Iustum Aequum Salutare, 2018/1. 19.

esetlegesen két ellentétes – a sértett és a terhelt vallomása – kívül más bizonyítási eszköz nem áll rendelkezésre.

Éppen emiatt a szexuális erőszak bizonyítási eljárásának különösen fontos részének tartom a szakértő kirendelését és eljárásának igénybevételét, melynek objektivitása hozzájárul a bűncselekmények jellemzően szubjektív és intimításba beavatkozó jellegének ellensúlyozásához.

A tanúvallomások vizsgálata során bemutatom, hogy mi a különbség a közvetlen és közvetett bizonyítás között, és hogy a sértett és az egyéb tanúk vallomása a bűncselekmény esetében miért bír speciális megítéléssel. Ismertetem a vallomástétel menetét és azok értékelését, figyelembe véve a vallomástétel során alkalmazható és a sértett kíméletét szem előtt tartó rendelkezéseket és ezek elégségességét.

Ezt követően a szakértő eljárását, a lehetséges szakértőket és ezek előnyeit, nehézségeit ismertetem, különös tekintettel a kirendelés és a különleges szakértelem értelmezésére. Bemutatom, miért elengedhetetlen ebben a bizonyítási eljárásban egy szakvélemény, mint objektív bizonyítási eszköz.

A szakértői vizsgálattal kapcsolatban megvizsgáltam annak a lehetőségét is, hogy alkalmazhatóak-e a szakértőre is a Be. 89. § (1) bekezdésének a) pontjában foglaltak. Ezen pont szerint a Be. 82. § c) pontja alapján különleges bánásmódot igénylő sértett (a nemi erkölcs elleni bűncselekmények sértettje) esetén a nyomozás során a sértettet csak a vele azonos nemű személy hallgathatja ki, illetve a sértett jelenlétével zajló más eljárási cselekményen az eljáró nyomozó hatóság részéről a sértettel azonos nemű személynek is jelen kell lennie.

A disszertáció nyolcadik fejezetében ismertető jelleggel és kutatásomhoz csak a szükséges mértékig vizsgált négy nemzetközi példát mutatok be.

Az első az Isztambuli Egyezmény elvárásához köthető és a beleegyezés hiányával megvalósuló szexuális erőszak bizonyíthatóságára vonatkozik a svéd gyakorlaton keresztül. A második a consent applikációkról és ezek bizonyítóerejéről szól, melyeken keresztül szerződést lehet kötni a szexuális aktusba való beleegyezésről. A harmadik a Dubaiban személyi jelenlét nélkül működő okos rendőrörsöket mutatja be, míg a negyedik a Barnahus-módszer alapvetéseinek felnőttkorú sértettre való alkalmazhatóságát.

Az utolsó fejezetben összefoglalom a lényegesebb kérdéseket, megállapításokat, valamint következtetéseket vonok le a vizsgált elvárások és jogszabályok összevetését követően, mellyel kapcsolatosan de lege ferenda javaslatot is teszek.

2. Az értekezés új tudományos eredményei

Az értekezés új tudományos eredményei nem egyetlen új jogintézmény vagy egyetlen szabályozási javaslat köré szerveződnek. A kutatás újdonsága abban áll, hogy a szexuális

erőszak felnőtt korú sértettjének büntetőeljárásbeli helyzetét komplex rendszerként vizsgálja: összekapcsolja a társadalmi attitűdöket, a sértetti jogállást, a különleges bánásmódot, a bizonyítást, a szakértői vizsgálatot és a nemzetközi elvárásokat.

A kutatás alapján tíz összevont tézis fogalmazható meg. Az összevonás célja, hogy a részhipotézisekből és kutatási kérdésekből olyan, egymással összefüggő tudományos megállapítások jöjjenek létre, amelyek önállóan is értelmezhetőek és a doktori értekezés eredményeit koncentráltan mutatják be.

2.1. A sértett és az áldozat jogi helyzetének vizsgálatából levont következtetések

A kutatás első eredménye a sértett és az áldozat fogalmának funkcionális elkülönítéséhez kapcsolódik. A büntetőeljárásban a sértett jogi kategória, amely meghatározza az eljárási jogokat és kötelezettségeket. Az áldozat fogalma ezzel szemben szélesebb, és a bűncselekmény következtében elszenvedett sérelemre, valamint az ebből fakadó szükségletekre helyezi a hangsúlyt.

A két nézőpont együttes kezelése különösen fontos a szexuális erőszak esetén. A sértett nem pusztán az eljárás egyik résztvevője, hanem olyan személy, akinek személyes és testi integritását a bűncselekmény közvetlenül érintette. Emiatt az eljárási jogok tényleges biztosítása nem merülhet ki a formális jogok felsorolásában.

A kutatás alapján a sértett jogainak tényleges érvényesülése három egymással összefüggő feltételtől függ: a jogok ismeretétől, az eljárási lehetőségek tényleges hozzáférhetőségétől és az eljáró személyek megfelelő szakmai hozzáállásától. A jog akkor képes védelmi funkciót betölteni, ha a sértett érthető tájékoztatást kap, ténylegesen képes választási lehetőségeivel élni, és a joggyakorlás nem jelent számára újabb aránytalan pszichés terhet.

A kutatás egyik lényeges következtetése ezért az, hogy a sértetti jogvédelem nem kezelhető pusztán tájékoztatási kérdésként. A tájékoztatás szükséges, de önmagában nem elegendő. A jogrendszernek olyan eljárási környezetet is létre kell hoznia, amelyben a sértett a számára biztosított lehetőségeket valóban igénybe tudja venni.

A társadalmi és nemzetközi elvárások vizsgálata azt mutatja, hogy az áldozatközpontú szemlélet nem a terhelt jogainak ellentéte. Az áldozat védelme akkor tekinthető megfelelőnek, ha a védelem jogai, a bizonyítás tisztasága és a sértett kímélete egyidejűleg érvényesül.

2.2. Az áldozatközpontú büntetőeljárás követelményei

A második tézis szerint a szexuális erőszak esetében az áldozatközpontú büntetőeljárás nem egyszerűen különleges bánásmódot jelent, hanem az egész eljárás működését átható

szemléletet. Az áldozatközpontúság követelménye már a feljelentés megtételét megelőző és azzal közvetlenül összefüggő szakaszban megjelenik.

A kutatás azt mutatta, hogy a látencia egyik oka nem feltétlenül az áldozat passzivitása. A feljelentés elmaradását vagy késedelmét okozhatja a szégyenérzet, a félelem, az elkövetőtől való függés, a környezet reakciójától való tartás, illetve az a meggyőződés, hogy a hatóságok nem fognak hinni a sértettnek. Ezek a tényezők az eljárás megindulásának akadályaiává válhatnak.

A magánindítványhoz kapcsolódó szabályozás ebből a szempontból különösen érzékeny kérdés. A kutatás alapján a magánindítvány fenntartása a szexuális erőszakos cselekmények esetében nem feltétlenül egyeztethető össze az áldozat kíméletének és a látencia csökkentésének céljával. A sértettől az eljárás kezdetén olyan döntést és aktív fellépést vár el, amely éppen a cselekmény természetéből fakadóan nehéz lehet.

Az áldozatközpontú megközelítés ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a sértett minden eljárási kérdésben korlátlan döntési jogot kap. A kutatás inkább olyan korlátozott, garanciális választási lehetőségek kialakítását tartja indokoltnak, amelyek az eljárás törvényességének sérelme nélkül képesek csökkenteni a sértett terhelését.

Ilyen lehet például az eljárási cselekményen való fizikai jelenlét módjának megválasztása, a telekommunikációs eszköz alkalmazása, a zárt tárgyalás kezdeményezése, a szembesítéshez való hozzájárulás vagy az azonos nemű szakértő igénybevételének biztosítása.

Az áldozatközpontú eljárás további alapelve a másodlagos viktimizáció minimalizálása. Ez nem azt jelenti, hogy a sértett vallomása ne lenne ellenőrizhető vagy a védelem ne tehetne fel kérdéseket. Azt jelenti, hogy ugyanazon információk szükségtelen ismételt megszerzését, a redundáns kérdezést és az indokolatlanul intim részletek feltárását lehetőség szerint kerülni kell.

2.3.A sértett vallomásának és a közvetett bizonyítékoknak a szerepe

A harmadik tézis szerint a szexuális erőszak bizonyításában a sértetti vallomás gyakran kiemelt jelentőségű, azonban annak értékelése nem redukálható a „ki mond igazat?” kérdésre. A vallomás hitelességének megítélése az összes rendelkezésre álló bizonyíték, a vallomás belső és külső koherenciája, a körülmények és az egyéb bizonyítási eredmények együttes mérlegelését igényli.

A közvetlen tanúk hiánya miatt a szexuális erőszakos ügyekben a közvetett bizonyítékok különösen fontosak. A cselekményt követő magatartás, a kapcsolati környezet, az elektronikus kommunikáció, az egészségügyi adatok, a tanúk által észlelt körülmények és a szakértői megállapítások együttesen képezhetnek olyan bizonyítási láncot, amely a vallomás értékelését támogatja vagy árnyalja.

A kutatás eredménye szerint a bizonyítás egyik veszélye, hogy a sértett utólagos magatartását tévesen a történetek valóságának közvetlen indikátoraként kezelik. A cselekmény utáni késedelmes feljelentés, a kapcsolat fenntartása vagy az azonnali segítségkérés elmaradása önmagában nem cáfolja a bűncselekmény megtörténtét. Az ilyen körülmények csak összefüggésükben és az adott ügy egyedi körülményeire figyelemmel értékelhetők.

A kutatás e ponton kapcsolja össze a bizonyításelméleti és társadalmi szempontokat. A nemi erőszak mítoszai ugyanis olyan előfeltevéseket közvetíthetnek, amelyek a bizonyítékok értékelését torzíthatják. Az a feltételezés például, hogy a „valódi” áldozat azonnal segítséget kér, ellenáll, megszakít minden kapcsolatot az elkövetővel vagy látható pszichés tüneteket mutat, nem tekinthető általános érvényű bizonyítási szabálynak.

A sértett felróható közrehatásának büntetéskiszabási enyhítő körülményként való kezelése ezért különösen érzékeny kérdés. A kutatás alapján e tényező önálló vagy kiemelt szerepének fenntartása szexuális erőszakos ügyekben dogmatikailag és áldozatvédelmi szempontból is vitatható. A vizsgált ügyekben a tényező gyakorlati alkalmazása nem jelent meg olyan mértékben, amely általános jogalkalmazási tendenciát támasztana alá.

2.4.A különleges bánásmód és a bizonyítás kapcsolata

A negyedik tézis szerint a különleges bánásmód és a bizonyítás nem egymást kizáró fogalmak. A sértett védelmét szolgáló eljárási intézkedések megfelelő kialakítása nem feltétlenül gyengíti a bizonyítás eredményességét, hanem bizonyos esetekben éppen a megbízhatóbb vallomás és a rendezettebb bizonyítás feltételeit teremtheti meg.

A kihallgató személye jelentős. A kérdések sorrendje, megfogalmazása, az alkalmazott kommunikációs stílus és az interakció dinamikája befolyásolhatja a vallomás alakulását. Ezért a szakmai felkészültség nem pusztán az áldozat kímélete szempontjából lényeges, hanem közvetlenül kapcsolódik a bizonyítás minőségéhez is.

A kutatás alapján indokolt a traumaérzékeny, ugyanakkor bizonyításelméletileg kontrollált kérdezés erősítése. A cél nem a sértett vallomásának kritikátlan elfogadása, hanem olyan körülmények megteremtése, amelyekben a vallomás a lehető legkevesebb külső torzító hatás mellett születik meg.

A más tanúk kihallgatása során is érvényesülniük kell az áldozatvédelmi szempontoknak, ha a tanú a sértett intim életére, szexuális előéletére vagy más, a magánszféráját érintő körülményre vonatkozó információt közöl. Az áldozatvédelem ezért nem korlátozható kizárólag arra az eljárási cselekményre, amelyben a sértett személyesen jelen van.

Különösen fontos az ismételt kihallgatások minimalizálása. Ha a nyomozás során megfelelő garanciák mellett, kép- és hangfelvétellel rögzített, érdemi vallomás született, a

bíróági szakaszban nem feltétlenül szükséges annak teljes körű megismétlése. A megoldás természetesen csak a védelem jogainak biztosítása mellett alkalmazható.

2.5.A szakértői bizonyítás objektivitásának követelményei

Az ötödik tézis a szakértői bizonyítás sajátos kettősségére mutat rá. A szakértői vizsgálat a bizonyítás egyik legobjektívebb eszköze lehet, ugyanakkor éppen az objektivitásra törekvés következtében a sértett személye válhat a vizsgálat tárgyává. A vizsgálat ezért egyszerre szolgálhatja a tényállás felderítését és jelenthet jelentős beavatkozást a sértett testi és pszichés integritásába.

A kutatás alapján az objektivitás nem azonos az invazivitással. Egy bizonyítási eszköz tudományos értéke nem teszi szükségessé, hogy annak alkalmazása során a sértett kímélete háttérbe szoruljon. A vizsgálat módja, helyszíne, időzítése, a vizsgáló személy kommunikációja és a vizsgálat szükségességének indokoltsága mind olyan körülmény, amely az áldozatvédelmi egyensúly részét képezi.

Kiemelt eredmény annak vizsgálata, hogy az azonos nemű eljáró személy követelménye kiterjed-e a szakértői vizsgálatra. A kutatás értelmezése szerint a Be. 89. § (1) bekezdésének rendszerében az azonos nemű szakértőre vonatkozó garancia megteremtése indokolható, mivel a szexuális erőszak sértettjének szakértői vizsgálata intim és pszichésen megterhelő eljárási cselekmény.

A de lege ferenda javaslat ezért azt tartja indokoltnak, hogy különleges bánásmódot igénylő sértett szakértői vizsgálatát főszabály szerint azonos nemű szakértő végezze, az eltérést pedig a sértett indítványához vagy hozzájárulásához kösse. E megoldás az autonómiát erősíti, és egyúttal világosabb szabályozási helyzetet teremt.

A kutatás különösen fontos összehasonlító következtetése, hogy a gyermekek védelmére kialakított garanciák mögötti indokok közül több a felnőtt sértettek esetében is releváns lehet. Nem állítható, hogy a gyermek és a felnőtt sértett helyzete azonos, azonban a másodlagos viktimizáció elkerülésének és az ismételt meghallgatások minimalizálásának alapelvei életkortól függetlenül értékelhetők.

2.6.Nemzetközi jó gyakorlatok és alkalmazhatóságuk

A hatodik tézis szerint a nemzetközi gyakorlatok nem változtatás nélkül átveendő modellek, hanem olyan megoldások forrásai, amelyek megfelelő hazai adaptációval hozzájárulhatnak az eljárás továbbfejlesztéséhez.

A Barnahus-modell egyik legfontosabb adaptálható eleme a gyermekvédelmi rendszerből eredő, de általánosabb eljárási elvvé is tehető szemlélet: a sértett lehetőleg egyszer,

megfelelő körülmények között és szakmailag felkészült személy által kerüljön meghallgatásra, miközben a későbbi eljárási szereplők számára a rögzített vallomás hozzáférhető marad.

Felnőtt sértetteknel nem indokolt a gyermekvédelmi modell mechanikus átvétele, de annak bizonyos garanciái alkalmazhatók. Ilyen lehet a meghallgatás egyszeri vagy minimalizált ismétlése, a vádlott és a védő fizikai jelenlétének korlátozása, a telekommunikációs eszközök alkalmazása, valamint a speciálisan kialakított helyiség.

A digitális feljelentés és az úgynevezett „okos rendőrös” jellegű megoldások a feljelentési hajlandóság növelésének eszközei lehetnek. A digitális út nem szükségszerűen anonim, hanem megfelelő azonosítással az eljárás jogszerű megindítását is lehetővé teheti. Jelentősége abban állhat, hogy az első kapcsolatfelvétel terhét csökkenti.

A kutatás a consent applikációk kérdését is vizsgálta. E technológiai megoldások bizonyítási értéke korlátozott. Egy ilyen alkalmazás nem képes objektív, minden későbbi körülményre kiterjedő beleegyezést tanúsítani, mivel a szexuális önrendelkezés folyamatos és visszavonható. Az alkalmazás által rögzített adat legfeljebb a felek tudattartalmára vagy egy adott időpontban tett nyilatkozatra vonatkozó körülményként értékelhető.

A nemzetközi jó gyakorlatok közös tanulsága ezért nem egyetlen technikai megoldás, hanem az, hogy az eljárási rendszernek a sértett sajátos helyzetéhez kell igazítania az eljárási formákat. Az adaptáció során minden esetben meg kell őrizni a tisztességes eljárás, a védelemhez való jog és a bizonyítékok szabad értékelésének garanciáit.

2.7.De lege ferenda javaslatok

A kutatás eredményei alapján a hatályos szabályozás teljes átalakítása nem szükséges, azonban több ponton indokolt a sértett védelmét erősítő, koherens különös szabályozás kialakítása. A javaslatok közös célja az áldozatvédelmi szempontok rendszerszintű érvényesítése.

A javaslat első eleme egy, a nemi erkölcs elleni bűncselekményekhez kapcsolódó külön eljárási fejezet kialakítása. A külön eljárás nem a büntetőeljárás egészétől elszakadó rendszert jelentene, hanem a Be. általános rendelkezéseihez képest speciális garanciákat.

Az eljárás célját kifejezetten úgy kellene meghatározni, hogy a sértett részvétele, jogainak érvényesülése és a másodlagos viktimizáció elkerülése a védelemhez való jog sérelme nélkül biztosítandó.

A feljelentés és magánindítvány tekintetében a kutatás alapvető álláspontja szerint a magánindítványhoz kötöttség fenntartása nem indokolt. Amennyiben azonban a jogalkotó e jogintézményt továbbra is fenntartaná, indokolt lenne a kapcsolódó eljárásjogi szabályok felülvizsgálata és a sértett terheinek csökkentése.

A nyomozás időtartamára vonatkozó különös szabályok, a szakvélemények rövidebb beszerzési határideje és az ügyek kiemelt kezelése a gyors, ugyanakkor szakmailag

megalapozott eljárást szolgálhatja. A gyorsítás nem jelentheti a bizonyítási garanciák csökkentését.

A bizonyítás körében indokolt lenne kifejezetten rögzíteni, hogy az áldozat múltbeli szexuális magatartására vagy magánéletére vonatkozó bizonyítás csak relevancia és szükségesség esetén engedélyezhető. Ezzel nem a védelem bizonyítási jogának megszüntetése, hanem annak garanciális kontrollja valósulna meg.

A különleges bánásmód körében a kutatás az azonos nemű kihallgató, az állandó eljáró személy, az azonos nemű szakértő, a szembesítéshez kötött sértetti hozzájárulás, az áldozatbarát helyiség, a kép- és hangfelvétel, a telekommunikációs részvétel, a kérdezési jog korlátozása és az ismételt kihallgatás mellőzésének együttes szabályozását tartja indokolhatónak.

A sértett autonómiájának növelése érdekében a szabályozásnak bizonyos pontokon választási lehetőséget kellene biztosítania. A választás azonban nem lehet korlátlan: kizárólag olyan kérdésekben indokolt, amelyekben a sértett döntése nem veszélyezteti az eljárás eredményességét vagy a terhelt törvényes jogait.

A kutatás által kidolgozott szabályozási modellben ezért a sértett indítványa vagy hozzájárulása több intézkedés alkalmazásának garanciája lenne. Így különösen a szembesítés, az azonos nemű szakértőtől való eltérés, valamint egyes részvételi formák esetében.

2.8. Az eredmények hasznosításának lehetőségei

A kutatás eredményei több szinten hasznosíthatók. Elsőként jogalkotási szinten, a különleges bánásmódra és a szexuális erőszakos bűncselekmények eljárására vonatkozó rendelkezések továbbfejlesztésében. A javasolt külön eljárási fejezet olyan keretet adhat, amelyben az áldozatvédelmi szabályok jelenleg több helyen szétszórótt elemei egységes rendszerben jelennek meg.

Másodikként a jogalkalmazásban hasznosíthatók az eredmények. A kihallgató személyek, ügyészek, bírák, szakértők és egyéb, az áldozattal kapcsolatba kerülő szakemberek képzése során a kutatás alapján megfogalmazhatóak olyan gyakorlati protokollok, amelyek a traumaérzékeny kommunikációt és a bizonyítás megbízhatóságát egyszerre támogatják.

Harmadikként az áldozatsegítő rendszerben hasznosíthatók a kutatás eredményei. A sértett jogainak gyakorlati érvényesülése szempontjából különösen fontos a korai, érthető és folyamatos tájékoztatás. Az áldozatnak már az első kapcsolatfelvételkor tudnia kellene, milyen jogai vannak, milyen segítséget vehet igénybe, és milyen lehetőségei vannak a bizonyítékok megőrzésére.

Negyedikként technológiai fejlesztések számára is releváns lehet a kutatás. A digitális feljelentési megoldások, az elektronikus tájékoztatás, a biztonságos telekommunikáció és az eljárási cselekmények megfelelő rögzítése hozzájárulhatnak a sértett terheinek csökkentéséhez.

Végül a kutatás tudományos hasznosíthatósága is jelentős. Az áldozatvédelem, a bizonyítás és a büntetőeljárás dogmatika összekapcsolása további kutatások alapját képezheti, különösen empirikus vizsgálatok, jogösszehasonlítás és a jogalkalmazási gyakorlat rendszeresebb feltárása révén.

3. Az értekezés tézisei

Az értekezés eredményei az alábbi tíz, összevont tudományos tézisben foglalhatók össze. A tézisek nem a kutatási kérdések egyszerű megismétlései, hanem azokból, a hipotézisek vizsgálatából és a kutatás részletes eredményeiből levont, önállóan megfogalmazott következtetések.

1. tézis – Az áldozati és sértetti fogalom elhatárolása és az áldozatközpontú szemlélet jelentősége

A szexuális erőszak felnőtt korú sértettjének büntetőeljárás helyzete csak akkor értelmezhető megfelelően, ha a sértett jogi státuszát és az áldozati szükségleteket együttesen vesszük figyelembe. A sértetti jogok formális biztosítása önmagában nem elegendő: azok tényleges érvényesüléséhez hozzáférhető tájékoztatásra, megfelelő eljárási környezetre és az eljáró szakemberek felkészültségére van szükség.

2. tézis – A társadalmi elvárások és a nemi erőszak mítoszainak hatása

A nemi erőszakhoz kapcsolódó társadalmi mítoszok nem rendelkeznek olyan általános valóságalappal, amely a sértett tipikus viselkedésére vonatkozó bizonyítási szabályként szolgálhatna. Ugyanakkor ezek a sztereotípiák közvetetten hatással lehetnek a sértett hitelességének, a vallomásnak és az egyes körülményeknek a megítélésére. Az áldozat magatartásának értékelése ezért csak az adott ügy bizonyítási összefüggéseiben, sztereotíp előfeltevések alkalmazása nélkül indokolt.

3. tézis – A sértetti jogok gyakorlati érvényesülésének problémái

A sértetti jogok normatív rendszere alapvetően megfelelő kereteket biztosít, azonban a tényleges jogérvényesülést jelentősen befolyásolja az eljárásban részt vevő hatóságok gyakorlata. A tájékoztatás, az áldozatsegítés, a jogi képviselőhez való hozzáférés és a feljelentés első szakaszának megfelelő kezelése a jogok gyakorlati érvényesülésének meghatározó tényezői. A magánindítványhoz kötöttség a szexuális erőszak sajátosságaira tekintettel a látencia csökkentésével nehezen egyeztethető össze.

4. tézis – A sértetti vallomás és a bizonyítás sajátosságai

A szexuális erőszakos ügyekben a sértetti vallomás kiemelt jelentőségű lehet, de a bizonyítás nem redukálható a sértett és a terhelt állításának egyszerű szembeállítására. A közvetett bizonyítékok, a környezeti adatok, az elektronikus kommunikáció, a cselekmény előtti és utáni körülmények, valamint a szakértői bizonyítás együttes értékelése alkalmas lehet a tényállás árnyaltabb feltárására.

5. tézis – A kihallgatás és a másodlagos viktimizáció összefüggései

A kihallgatást végző személy szakmai felkészültsége, kérdezési technikája és kommunikációs stílusa a sértett védelmén túl a bizonyítás minőségére is hatással lehet. A traumaérzékeny, strukturált kihallgatás, az indokolatlan ismétlés kerülése és a sértett magánszférájának védelme egyszerre szolgálhatja a másodlagos viktimizáció csökkentését és a megbízhatóbb bizonyítást.

6. tézis – A szakértői bizonyítás invazív jellege és garanciái

A szakértői vizsgálat az objektív bizonyítás egyik fontos eszköze, ugyanakkor a sértett személyes szférájába való jelentős beavatkozást jelenthet. Az objektivitás követelménye ezért nem választható el az invazivitás korlátozásától. Különleges bánásmódot igénylő sértett esetében indokolt az azonos nemű szakértő főszabályként való előírása, az eltérés lehetőségét pedig a sértett indítványához vagy hozzájárulásához kötni.

7. tézis – A bírósági gyakorlat megismerhetőségének korlátai

A hozzáférhető bírósági gyakorlat alapján bizonyos tendenciák azonosíthatók, különösen a sértetti vallomás és a közvetett bizonyítékok szerepe tekintetében, azonban a megismerhetőség korlátai miatt a teljes jogalkalmazási rendszerre vonatkozó átfogó következtetés csak korlátozottan vonható le. A jogalkalmazás transzparenciájának növelése ezért a tudományos és jogpolitikai értékelés fontos feltétele.

8. tézis – Nemzetközi modellek hazai adaptálhatósága

A nemzetközi jó gyakorlatok közül több elem adaptálható a magyar büntetőeljárársba. Különösen az egyszeri vagy minimalizált kihallgatás, az áldozatbarát eljárási környezet, a telekommunikációs részvétel, a digitális feljelentés és a Barnahus-modell bizonyos garanciái

alkalmasak lehetnek a sértetti terhek csökkentésére, feltéve, hogy az adaptáció megőrzi a védelem jogait és a tisztességes eljárás garanciáit.

9. tézis – A szexuális erőszak ügyek külön eljárási szabályozásának szükségessége

A sértett sajátos helyzete, a bizonyítás természetéből fakadó nehézségek és a másodlagos viktimizáció veszélye indokoltta teheti a nemi erkölcs elleni bűncselekményekhez kapcsolódó külön eljárási szabályok egységes rendszerbe foglalását. A külön eljárásnak nem a terhelt jogainak korlátozására, hanem az áldozatvédelmi garanciák koherens alkalmazására kell irányulnia.

10. tézis – A normatív megfelelés és a gyakorlati érvényesülés közötti különbség

A hatályos magyar büntetőeljárásjog alapvető irányai több ponton összhangban állnak a társadalmi és nemzetközi elvárásokkal, különösen a sértetti jogok és a különleges bánásmód deklarált rendszerét tekintve. A legfontosabb hiányosság azonban a normatív szabályozás és a gyakorlati érvényesülés közötti eltérés. A továbblépés ezért egyszerre igényel jogalkotási fejlesztést, szakmai képzést, szemléletformálást és az intézményi gyakorlatok tudatos felülvizsgálatát.

4. Záró gondolatok

A kutatás fő következtetése szerint a magyar büntetőeljárási szabályozás nem tekinthető az áldozatvédelem szempontjából elégtelen rendszernek. A hatályos jog több olyan garanciát tartalmaz, amelyek alkalmasak a sértett védelmére és a különleges bánásmód biztosítására. A probléma elsősorban abban ragadható meg, hogy a szabályozás egyes elemei nem alkotnak minden tekintetben koherens rendszert, és a jogok gyakorlati érvényesülése jelentősen függ az eljáró személyektől és az intézményi gyakorlattól.

A kutatás alapján a társadalmi és nemzetközi elvárások közös metszete az áldozat méltóságának tisztelete, a másodlagos viktimizáció elkerülése, a tényleges hozzáférés biztosítása és a szakemberek megfelelő képzése. Ezek nem feltétlenül jelentik azt, hogy a magyar szabályozásnak minden külföldi modellt változtatás nélkül át kell vennie. A nemzetközi standardok inkább olyan minimumkövetelményeket jelölnek ki, amelyekhez a hazai rendszernek saját dogmatikai és intézményi keretei között kell igazodnia.

A kutatás egyik legfontosabb eredménye annak felismerése, hogy az áldozatvédelem és a bizonyítás minősége nem feltétlenül ellentétes célok. A megfelelően kialakított különleges bánásmód, a szakmailag felkészült kihallgatás, a felesleges ismétlés elkerülése és a szakértői

vizsgálat garanciáinak erősítése egyszerre szolgálhatja a sértett kíméletét és a büntetőeljárás bizonyítási érdekeit.

A dolgozat végső álláspontja szerint ezért nem pusztán több sértetti jogra van szükség, hanem olyan eljárási kultúrára, amelyben a már meglévő jogok ténylegesen működnek. A jogalkotás feladata a koherens keretek megteremtése, a jogalkalmazás pedig e keretek következetes és szakmailag megalapozott alkalmazása. E két elem együttesen teremtheti meg azt az áldozatközpontú büntetőeljárást, amely a szexuális erőszak felnőtt korú sértettje számára valódi, nem pusztán formális jogvédelmet biztosít.

A kutatás de lege ferenda javaslata olyan külön eljárási szabályozás kialakítását célozza, amely a sértett kíméletét, autonómiáját és jogainak tényleges érvényesülését rendszerszinten biztosítja. A javasolt modell a hatályos szabályozás meglévő elemeire épít, de azokat egységes szerkezetbe rendezi és bizonyos pontokon kiegészíti.

- Az eljárás céljának kifejezett rögzítése: a sértett védelme, a másodlagos viktimizáció elkerülése és a gyors, hatékony eljárás a védelemhez való jog sérelme nélkül.
- A szexuális erőszakos ügyek kiemelt és lehetőség szerint gyorsított kezelése, különös tekintettel a bizonyítékok időbeli romlására és a sértett eljárási terheire.
- A magánindítványhoz kötöttség megszüntetésének megfontolása; másodlagosan a határidő és az eljárási tájékoztatás felülvizsgálata.
- Az áldozat múltbeli szexuális magatartására és magánéletére vonatkozó bizonyítás szigorú relevancia- és szükségességi kontrollja.
- Az azonos nemű kihallgató és szakértő főszabályként való biztosítása különleges bánásmódot igénylő sértett esetén, az eltéréshez a sértett indítványának vagy hozzájárulásának megkövetelésével.
- A szembesítéshez a sértett hozzájárulásának szükségessége.
- Áldozatbarát eljárási helyiségek, telekommunikációs részvétel és kép- és hangfelvétel alkalmazása.
- A kérdezési jogok olyan korlátozása, amely a sértett védelmét szolgálja, miközben a védelem számára tényleges kérdezési lehetőség marad.
- A nyomozás során megfelelő garanciák mellett rögzített vallomás tárgyalási felhasználásának erősítése, az ismételt kihallgatás mellőzésének lehetőségével.
- A szakvélemények gyorsított beszerzésének lehetősége, a szakértői bizonyítás objektivitásának és garanciáinak egyidejű fenntartásával.
- A sértett számára bizonyos eljárási formák megválasztásának lehetősége, különösen a zárt tárgyalás, a telekommunikáció és az egyes eljárási cselekményeken való részvétel módja tekintetében.

A javaslat lényegét nem az egyes intézkedések önálló alkalmazása, hanem azok rendszerszintű összekapcsolása adja. A sértett védelme akkor lehet tényleges, ha a feljelentéstől

a nyomozáson át a bírósági szakig következetesen ugyanaz az áldozatközpontú logika érvényesül.

A tézisfüzetben bemutatott tíz tézis és a kapcsolódó de lege ferenda javaslatok ezt a szemléletet foglalják össze: a jelenlegi rendszer alapjai megőrizhetők, azonban a sértett eljárási helyzetének tényleges javítása érdekében célzott jogalkotási, jogalkalmazási és intézményi változtatások szükségesek.

Nyilvántartási szám: DEENK/242/2026.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Zsiros Klaudia Viktória

Doktori Iskola: Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10075259

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (5)

1. **Zsiros, K. V.:** A nemi erőszak áldozatának jogi státusza nemzetközi, európai uniós és hazai szinten.
Pro futuro. 13 (2), 150-161, 2023. ISSN: 2063-1987.
DOI: <http://dx.doi.org/10.26521/profuturo/2023/2/14395>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága: A
2. **Zsiros, K. V.:** A szakértői objektivitás jelentősége a szexuális erőszak bizonyítási eljárásában.
Büntetőjogi Szemle. 2023 (1), 90-94, 2023. ISSN: 2063-8183.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága: C
3. **Zsiros, K. V.:** A sértett magatartásának relevanciája: megítélés vagy elítélés?
Magyar jog. 2022 (3), 168-172, 2022. ISSN: 0025-0147.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága: A
4. **Zsiros, K. V.:** The impact of the Me Too movement.
In: Karoli Mundus II.. Szerk.: Osztoivits András, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 49-56, 2022, (ISSN 2786-2127 ; 2)
5. **Zsiros, K. V.:** Nők elleni erőszak az utcákon: Tévhitek és tények.
Jogtudományi közlöny. 9, 389-396, 2021. ISSN: 0021-7166.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága: A

További közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (2)

6. **Zsiros, K. V.:** A nemek közötti egyenlőség fejlődése és hatása a nemi erkölcs elleni bűncselekmények szabályozására.
In: Tudományos Diákest Tanulmánykötet VI. / főszerk. Szűcs Lászlóné Siska Katalin, DE ÁJK Praetor Szakkollégium, Debrecen, 243-257, 2019, (ISSN 2630-8738)
7. **Zsiros, K. V.:** A szexuális zaklatás és erőszak elbírálásának nehézségei a #MeToo mozgalom fényében.
In: Tudományos Diákest Tanulmánykötet V.. Szerk.: Siska Katalin, Talabos Dávidné Lukács Nikolett, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 159-178, 2018, (ISSN 2630-8738)

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága irányelvei szerint:

„A” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 3, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 3

„C” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 1, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 1

A DEENK a Jelölt által a Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2026.04.29.

Doctoral (PhD) dissertation abstract

**THE ROLE OF THE VICTIM OF SEXUAL VIOLENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE MIRROR
SOCIAL AND INTERNATIONAL EXPECTATIONS**

Klaudia Viktória dr. Zsiros

Supervisor: Krisztián Dr. Szabó

University of Debrecen
Géza Marton Doctoral School of Legal Studies

Debrecen, 2026

This thesis booklet summarizes the research results of the doctoral dissertation, their scientific novelty, and the de lege ferenda proposals resulting from the results. The thesis booklet is not an abbreviated repetition of the chapters of the dissertation, but rather organizes the logic of the research, the answers to the research questions, and the independently identifiable scientific propositions derived from these.

The research focuses on the situation of adult victims of sexual violence in criminal proceedings, the enforcement of victim protection aspects, the specificities of evidence, and the relationship of domestic regulation and legal application to social and international expectations

1. Background and objectives of the doctoral dissertation

1.1. Reasons for choosing the topic and the history of the research

The criminal and procedural assessment of sexual violence is an area in which legal regulation, social attitudes, the specifics of evidence and the requirements of victim protection are closely interrelated. The starting point of the research was the recognition that in addition to the classic goals of criminal proceedings – detecting the crime, establishing criminal liability and ensuring a fair trial – the procedure must also ensure that the victim of the crime does not suffer unnecessary further harm during the enforcement of the law.

In parallel with social demands, the issue of violence against women has become increasingly significant both in the European Union and internationally, highlighting that victims of sexual violence are not only the focus of society, but also of legislators.

The topicality of the topic and the inadequacy of the existing regulations in the legal systems of individual countries are indicated by the fact that the Union is currently focusing on preventing violence against women and making the procedure more efficient, emphasizing the fact, which is also the basic premise of this dissertation, that the primary focus should be on the protection of the victim, and that this must be kept in mind when creating, reforming regulations and taking measures.

The EU itself refers to the Me Too movement, as it adopted a resolution on combating sexual harassment and abuse in the EU in 2017. In one of its points, it said that the EU welcomes initiatives like the Me Too movement, which aim to report cases of sexual harassment and violence against women; it strongly supports all women and girls who participated in the campaign, including those who reported perpetrators.⁷

⁷Resolution 2017/2897(RSP.)
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017IP0417> (2024.04.10.)

On 24 June 2020, the European Commission adopted the first EU Strategy on Victims' Rights (2020-2025) ⁸, which set out the framework for the Commission's work during this period. In addition to the Strategy, the recent European Parliament resolution of 16 September 2021 with recommendations to the Commission on establishing gender-based violence as a new area of crime under Article 83(1) TFEU is also worth highlighting. ⁹In the recommendation, the European Parliament welcomes the Me Too movement, which represents the voice of women, breaking the silence and exposing harassment and violence against women of all ages, sectors and locations; Condemns the fact that in some countries victims of sexual harassment and sexual violence are increasingly being accused and convicted of defamation, which discourages women from speaking out, re-victimizes them and silences them.

Subsequently, on 8 March 2022, the European Commission published its proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on combating violence against women and domestic violence.

2024 /1385/EC on combating violence against women and domestic violence by the European Parliament and the Council on 14 May 2024 can be considered a milestone, while at the international level the Istanbul Convention (still not ratified by Hungary) is considered the comprehensive regulation of this topic.

The Preamble to Act XC of 2017 on Criminal Procedure (hereinafter: Act) states that *“The National Assembly [...] placing special emphasis on the enhanced protection of victims of crimes and the enforcement of their rights, [...] taking into account Hungary’s international legal and European Union obligations, [...] enacts the following Act.”*

The Great Commentary to ¹⁰the Act (hereinafter: Great Commentary) also highlights that the Preamble is not just a symbolic part of the law, it was created by the legislator precisely to provide guidance towards his true intention, so the reader of the Act acts correctly if he explores the meaning of the text through the prism of the Preamble.

In view of all this, as a procedural basis for the thesis and to the extent absolutely necessary, I researched the substantive law and, as a certified criminologist, the criminological aspects of crimes in relation to victims. Taking into account the objectives stated in the Preamble and in light of the social and international expectations revealed by my research, I examined the provisions of the Act on the victim of sexual violence and related provisions.

Over the years, I have narrowed my research specifically to the investigation of adult victims of sexual violence, as the crime committed against a minor victim is fundamentally

⁸The text of the strategy can be read here: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0258&from=EN> (2024.04.11.)

⁹The European Parliament's resolution can be read here: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021IP0388&from=EN> (2024.04.11.)

¹⁰Péter POLT, Barna MISKOLCZI, József VIDA, Zsanett KARNER (eds.), *Major commentary on Act XC of 2017 on Criminal Procedure*

different from this, in terms of the age of the victim, the motivation, the personality of the perpetrator, and the initiation and conduct of the procedure. Act C of 2012 on the Criminal Code (hereinafter: Btk.) also distinguishes between these two crimes, as Section 197 (1) and (2) can be distinguished as two basic cases of this crime due to their factual elements.

The primary goal of my research is to present the role of the victim of sexual violence in criminal proceedings and to explore whether the current procedural law regulations designed to protect the victim are sufficient. In this context, I examine what society expects from the victim as a victim, and what expectations the victim herself may have regarding the justice system in view of her role as a victim. In parallel, I also analyze what the law expects from the victim and what tools and rights it provides her with in order to minimize secondary victimization during criminal proceedings.

The research was therefore not exclusively aimed at examining substantive law. It examined the legal environment in relation to social expectations, myths related to sexual violence, court practice, the specificities of the evidentiary process, and European and international expectations.

Another determining reason for the choice of topic was that the legal position of the victim in criminal proceedings shows a specific duality. The victim is at the same time a source of evidence, a procedural actor with rights, and a person who is already in a vulnerable position as a result of the crime. This triple role is particularly pronounced in sexual violence crimes, where the act often takes place in a closed circle, without direct witnesses, and therefore the role of the victim's confession in proving the crime is decisive.

The research was further preceded by the provisions of the Hungarian criminal procedure regulations on special treatment and their practical applicability. A prominent question became whether, compared to the general rules, it is justified to create additional guarantees specifically aimed at victim protection for victims of sexual violence, and if so, how these can be integrated into the criminal procedure system.

One of the important conclusions of the research at this point is that victim protection and fair trial are not mutually exclusive aspects. The protection of the victim cannot mean an unjustified restriction of the defendant's rights of defense, but at the same time, the protection of the defendant's rights cannot justify procedural solutions that lead to unnecessary repeated burdens on the victim.

1.2. Research objectives, hypotheses and research questions

The main question of the research was to explore whether the currently effective Hungarian criminal procedure regulations meet the social and international expectations regarding adult

victims of sexual violence, and if not, in which areas the development of regulations and law enforcement is justified.

Detailed questions related to the main research question were aimed at examining social expectations, international expectations, court practice, the practical enforcement of victims' rights, witness statements, expert evidence and international good practices.

The research follows the numbering of the previously defined research questions and hypotheses unchanged. However, in the thesis booklet, the sub-hypotheses do not appear as separate, repeating theses, but rather by combining thematically related findings, organized into ten larger scientific theses.

Q1. Does the currently effective procedural law comply with social and international expectations, and is it necessary for it to comply with them in all cases?

Q2. What are social expectations? This question examined social expectations towards victims, victim blaming, and the role of myths related to sexual violence.

Q3. What are the international expectations? The study focused in particular on the requirements for a victim-centred approach, avoiding secondary victimisation, ensuring access and training of professionals.

Q4. Is there a similarity in the court's procedural practice in the cases and in what society assumes about this crime and the participants in the proceedings?

Q5. Do the regulations on victims' rights and the guarantees provided in the procedure provide an adequate basis for the effective enforcement of victims' rights, and what factors influence their actual practical implementation?

K6. In relation to witness statements, the research examined whether victim protection considerations extend to the questioning of other witnesses who provide information about the victim, and how the role of the person conducting the questioning may affect the testimony and the outcome of the evidence.

K7. Regarding the expert examination, the research sought to answer whether the regulation adequately balances objective evidence and the protection of the personal integrity of the victim, and whether the requirement of a person acting of the same sex can be extended to the expert examination.

Q8. Are there any international practices that could be adopted and incorporated into domestic procedural law to address the identified problems?

According to the main hypothesis of the research, the effective detection and proof of sexual violence crimes and the effectiveness of the procedure require increased consideration of the rights and interests of the victim and the enforcement of victim protection aspects throughout the procedure.

A further hypothesis of the research was that historically developed social attitudes and misconceptions related to violence against women may also have an impact on modern criminal

proceedings. Rape myths cannot be considered as a well-founded description of real experiences of sexual violence, but they can indirectly affect the assessment of the victim's credibility, behavior and evidence. In this context, it was also examined whether the assessment of the victim's culpable contribution as a mitigating circumstance could reflect a victim-blaming approach in sentencing.

In relation to the rights of the victim, the research started from the hypothesis that the formal provision of rights does not in itself guarantee their actual enforcement. The determining condition for the exercise of the victim's rights is appropriate, complete and continuous information, as well as the preparedness and attitude of the acting authorities and other professionals. In this context, the role of the complaint and the private initiative was separately examined, as well as the question of whether the requirements related to the initiation of the procedure may represent an additional burden for the victim, which may increase latency and adversely affect the effectiveness of the evidence.

Another hypothesis in the area of evidence was that, due to the specific psychological effects of sexual violence, general interrogation and psychological knowledge alone is not always sufficient when interrogating the victim, but that specific interrogation practice and appropriate professional training are also necessary. The research also examined the role of the interrogator and how the method, content and dynamics of questioning can influence the testimony and its subsequent evaluation of evidence.

In the context of expert evidence, the research started from the hypothesis that while expert examination aims to create objective, scientifically based evidence, examining the victim's person may mean increased interference in the personal sphere, therefore, in addition to general expert and criminal procedure requirements, it is justified to enforce specific victim protection aspects. As part of this, the significance of the expert's person was examined, and whether it might be justified from the point of view of the protection of the victim to create additional guarantees regarding the person of the expert conducting the examination.

The research separately examined the issue of the provability of consent to a sexual act and the possible evidentiary role of consent applications. According to the hypothesis, such digital solutions can provide relevant information in a possible criminal proceeding, but they are not capable of fully proving the existence or absence of a crime by themselves, and cannot trigger the joint evaluation of other evidence.

In examining international practices, the research started from the fact that several solutions could be identified that, under the right conditions, could serve as a basis for the further development of the domestic criminal procedure system. In this context, the issue of consent, the Smart Police Stations used in Dubai, and certain elements of the Barnahus model serving to avoid secondary victimization and reduce procedural burdens were examined.

The final hypothesis of the research is that the basic directions of the current regulation are in line with social and international expectations in several respects, but there are discrepancies between normative compliance and practical implementation. Reducing this gap requires attitude formation, professional training and, at certain points, legislative intervention.

1.3. Research methodology and conducted studies

The research was based on the combined application of several methods. In the framework of the dogmatic analysis, I examined the current Hungarian criminal procedure rules, the provisions on the legal status of the victim and special treatment, and the rules of evidence. The normative analysis was supplemented by a functional approach: I examined what protective function the given legal institution is actually able to fulfill.

The empirical dimension of the research is made up of several complementary elements.

On the one hand, in order to explore social perceptions and expectations, media content was analyzed. In the process, I primarily examined online articles, publications and social reactions related to the Me Too movement, as well as prominent Hungarian media appearances that shaped the social perception of sexual violence and attitudes towards victims. The aim of the analysis was to explore the narratives, stereotypes and victim-blaming approaches appearing in the public, and to examine their relationship with criminal proceedings.

On the other hand, I conducted a secondary data analysis based on the data of the Crime Statistical System (BSR) of the Ministry of the Interior and the Prevention Crime Statistical Database (PRE-STAT). The aim of this was to examine to what extent the often stereotypical ideas in society correspond to the actual crime data. I use the main findings of the crime maps prepared during my previous research in a summary manner in the dissertation. It should be noted that the PRE-STAT database has become inaccessible in the meantime, so the data that could previously be examined in it are no longer available.

Another pillar of the research was case law analysis. During the examination of the available anonymized court decisions, special attention was paid to the evaluation of the victim's testimony, the role of indirect evidence, the use of expert opinions, and the way in which circumstances related to the victim's behavior and life situation are reflected in the justifications.

The international comparative analysis covered European Union and international documents, as well as foreign solutions that are relevant to victim-centered procedures. In particular, I examined the avoidance of secondary victimization, the minimization of repeated interrogations, the professional training of persons involved in the procedure, access to reporting, and the victim-friendly procedural environment.

The methods used in the research were not used independently of each other. The dogmatic analysis provided the basis for the structure of the current regulation, the case law analysis provided insight into the practical operation of the application of the law, and the international comparison enabled the identification of expectations towards national regulation and alternative regulatory models.

As a limitation of the research, I considered that a complete exploration of the judicial practice was not possible. Trends can be established from the accessible and knowable cases, however, statistical conclusions regarding the entire legal application system cannot be drawn from them. Therefore, I interpreted the case law results as qualitative, rather than representative quantitative results.

1.4. Collecting materials and exploring sources

The source material was explored at several levels. The primary source was the provisions of Hungarian legislation, especially the provisions of the Criminal Procedure Act on the rights of the injured party, special treatment, evidence and expert evidence. I examined these in connection with the relevant substantive law rules and the system of procedural law institutions, including background regulations such as laws and regulations concerning experts or the investigating authority.

The second group of sources consisted of court decisions and professional materials interpreting legal practice. When analyzing the decisions, I did not take into account the outcome of the final decision, but the argumentative structure of the justification, the way the evidence was weighed, and the possible appearance of the victim's behavior.

The third source group was the European Union and international documents. Of particular importance for the research was Directive 2024/1385/EC of the European Parliament and of the Council on combating violence against women and domestic violence and on the protection of victims, which sets out important guidelines in terms of a victim-centred approach, access, prevention, training of professionals and the avoidance of secondary victimisation, the transposition of which into domestic legislation in the coming years is an expectation as a European Union member state.

During the source exploration, I also processed the part of the literature that deals with victim blaming, rape myths, the effects of trauma, the psychology of testimony, and issues of evidentiary theory. I used the literature results not as independent psychological or criminological research, but as a background for the interpretation of criminal procedure problems.

1.5. Structure of the dissertation

The dissertation approaches the problem on several levels. The structure of the dissertation is aligned with the research questions and the research criteria defined to answer them. The dissertation is based on the examination of victim blaming, international and social expectations, procedural law practice, and the provisions of criminal procedure relating to the victim.

Section 51(2) of the Criminal Code states that the victim has the right to state at any time what physical or mental harm he or she has suffered as a result of the crime, what financial loss he or she has suffered, and whether he or she wishes the defendant to be found guilty and punished.

According to the Act, the victim of this crime is considered a person requiring special treatment even without a separate decision, which results in a privileged legal situation compared to victims of other crimes. The regulation thus emphasizes at the legal level that this crime is not only serious in a criminal sense, but also has a significant negative impact on the human soul and psyche.

I highlight these two provisions because the Be. also recognizes the special legal status of the victim. This is especially true for victims of crimes against sexual morality, whose situation is not only legal but also human. Compensation for the harm caused to them by the crime is necessary in some way: it can be monetary protection provided by procedural law, or the opportunity for victims to present what happened to them in the course of the proceedings within an appropriate framework. Of course, the extent of the harm can vary greatly depending on the type of crime, but the research cited in this dissertation also supports the fact that sexual violence can cause psychological harm that is incomparable to anything else.

In the first and second chapters of the thesis, I present social and international expectations as aspects of investigation through the Me Too movement, victim blaming, changes in substantive law, and international trends.

A brief outline of the history of sexual crimes demonstrates that the special situation of female victims of sexual crimes due to their gender is not a new problem, but has roots that go back to the ages, and has long been a problematic point in criminal justice. Through the changes in regulation, I illustrate what society's attitude towards this crime and the women who suffer from it was, and how it has changed over the centuries.

In this chapter of the thesis, I considered it necessary to examine how women, and thus the (female) victims of these crimes, have been treated in recent centuries, and in this context, to what extent the currently changing substantive legal regulation takes victims and their needs and rights into account. In the following points, I will focus on the essence and present how the

regulation developed up to the currently effective Criminal Code, what its purpose and rationale were.

Society's attitude towards this crime and its victims has been very diverse in recent years – even in the past decade. Victim blaming is common, which is clearly demonstrated by the Me Too movement, the cases and cases published in the media since then, and the reactions to them. In view of this, I considered it necessary to define the concept of victim blaming and to explore its possible causes.

In terms of victim blaming, I examined two main trends. The first stems from rape myths and the so-called *rape culture*. Based on rape myths, victims and perpetrators are still surrounded by numerous misconceptions and stereotypes to this day, which is not only problematic among members of society, for example in connection with becoming a victim, but is also a hindering factor at any stage of the process.

I myself have examined the stereotypical misconception of “unexpected crime committed by a stranger in a deserted place” using various statistics. My research question was to what extent do the often victim-blaming ideas prevalent in society reflect reality, and what conclusions can be drawn based on the data found in the BSR and PRE-STAT databases. To illustrate this, I created crime maps in the study related to my research, in relation to which I will only address the essential findings in the dissertation, comparing the results with existing research.¹¹

I then examined the contrast between the legal object of this crime, the right to sexual self-determination, and the victim's contribution as a mitigating factor that can be assessed during sentencing. My aim was to explore when and how information about this may arise in the proceedings, and whether its assessment and determination constitutes victim blaming.

In the following part of the dissertation, I outline how the European Union reached the adoption of the Directive on May 14, 2024, and what the main considerations were in the path leading up to this point, in contrast to national regulations to ensure the protection of the victim.

After exploring social and international expectations, my investigation focused on the reality that can be known through anonymized decisions, in order to present and systematize the crimes that occurred and the judgments that concluded the criminal proceedings intended to adjudicate them. I sought to answer whether it was possible to draw conclusions regarding the court's procedural practice and compare these with the provisions of the Directive.

After establishing all these examination aspects, my goal was to analyze the procedural rules applicable to the victim of sexual violence and to describe their role in the procedure.

¹¹ Klaudia Viktória ZSIROS, *Violence against women on the streets*, Journal of Law 2021/9. 386-390.

I divided the analysis of these provisions into two main parts: the rights of the victim, which he or she can exercise during the criminal proceedings, and his or her role in the evidentiary procedure.

I classified the rights of the victim into three groups in my analysis:

- rights that are expressly named as such in procedural law
- the other provisions that apply to it in the Criminal Procedure Act due to its nature as an offense
- those that you are entitled to during the procedure due to your victim status, but are governed by different legislation.

In order to establish the connection between the facts of certain crimes and the historical facts of the given case, and thus the occurrence of a crime, conclusions can and should be drawn within the framework of the evidentiary procedure by using and applying evidentiary means and actions. Numerous solutions have been developed over the years for the procedural concept of evidence. There is an interpretation according to which the essence of evidence is inference, and the common element of logical and legal evidence is that in both cases the true and realistic nature of the phenomenon of evidence can be demonstrated by inference. There is an interpretation according to which evidence is a complex phenomenon that includes the cognitive activity of the court, the prosecutor, the investigating authority, and the other participants in the procedure, logical evidence, and the logically regulated order of these.¹²

In view of this, in addition to the rights of the victim, the evidentiary procedure formed the other main part of my research in the dissertation, including witness statements and expert evidence.

In addition to witness statements, expert opinions play a prominent role in supporting the victim's testimony, whether it is based on the examination of DNA, physical injuries, other traces, or on mental functioning, psychological processes, or traumatization. I will therefore examine the expert procedure based on the assumption that in the process of proving sexual violence, the objectivity and special expertise of the expert make the forensic expert examination stand out from other means of proof, especially if we take into account that there are no other means of proof available other than two potentially contradictory statements – the testimony of the victim and the accused.

For this reason, I consider the appointment of an expert and the use of his or her procedure to be a particularly important part of the evidentiary process for sexual violence, the objectivity of which contributes to counterbalancing the typically subjective and intimate nature of these crimes.

¹² Viktor BÉRCES, *The dogmatic approach to the basic concepts of evidence in criminal proceedings in Hungarian jurisprudence*, Iustum Aequum Hello, 1/19/2018.

In examining the testimonies, I will explain the difference between direct and indirect evidence, and why the testimony of the victim and other witnesses is given special consideration in this crime. I will explain the process of giving testimony and its evaluation, taking into account the provisions applicable during the testimony and taking into account the victim's welfare, and their sufficiency.

Afterwards, I will describe the expert procedure, the possible experts and their advantages and difficulties, with particular attention to the interpretation of assignment and special expertise. I will show why an expert opinion is essential in this evidentiary procedure as an objective means of proof.

In connection with the expert examination, I also examined the possibility of whether the provisions of Section 89(1)(a) of the Code of Criminal Procedure can also be applied to the expert. According to this point, in the case of a victim requiring special treatment under Section 82(c) of the Code of Criminal Procedure (victim of crimes against sexual morality), only a person of the same sex may question the victim during the investigation, and a person of the same sex as the victim must be present on behalf of the investigating authority during other procedural acts in the presence of the victim.

In the eighth chapter of the dissertation, I present four international examples, examined only to the extent necessary for my research and for illustrative purposes.

The first concerns the provability of sexual violence committed without consent, as required by the Istanbul Convention, through Swedish practice. The second is about consent applications and their evidentiary value, through which a contract can be concluded on consent to a sexual act. The third presents smart police stations operating without personal presence in Dubai, while the fourth examines the applicability of the principles of the Barnahus method to adult victims.

In the last chapter, I summarize the most important issues, findings, and draw conclusions after comparing the examined expectations and laws, in connection with which I also make a *de lege ferenda* proposal.

2.New scientific results of the dissertation

The new scientific results of the dissertation are not organized around a single new legal institution or a single regulatory proposal. The novelty of the research lies in the fact that it examines the situation of adult victims of sexual violence in criminal proceedings as a complex system: it connects social attitudes, the legal status of the victim, special treatment, evidence, expert examination and international expectations.

Based on the research, ten consolidated theses can be formulated. The aim of the consolidation is to create interconnected scientific findings from the sub-hypotheses and

research questions that can be interpreted independently and present the results of the doctoral dissertation in a concentrated manner.

2.1. Conclusions drawn from the examination of the legal situation of the injured party and the victim

The first result of the research is related to the functional separation of the concepts of aggrieved and victim. In criminal proceedings, the aggrieved is a legal category that determines procedural rights and obligations. The concept of victim, on the other hand, is broader and focuses on the harm suffered as a result of the crime and the needs arising from it.

Addressing both perspectives together is particularly important in the case of sexual violence. The victim is not just a participant in the proceedings, but a person whose personal and physical integrity has been directly affected by the crime. For this reason, the effective guarantee of procedural rights cannot be limited to a list of formal rights.

According to the research, the effective enforcement of the rights of the victim depends on three interrelated conditions: knowledge of the rights, the actual accessibility of the procedural options, and the appropriate professional attitude of the persons acting. The law is able to fulfill a protective function if the victim receives understandable information, is actually able to exercise his or her choices, and the exercise of the law does not represent an additional disproportionate psychological burden for him or her.

One of the important conclusions of the research is therefore that victim protection cannot be treated as a mere information issue. Information is necessary, but it is not sufficient in itself. The legal system must also create a procedural environment in which the victim can actually make use of the opportunities provided to him.

An examination of social and international expectations shows that a victim-centered approach is not the opposite of the rights of the accused. Victim protection can be considered adequate if the rights of the defense, the clarity of evidence, and the protection of the victim are simultaneously enforced.

2.2. Requirements for victim-centered criminal proceedings

According to the second thesis, in the case of sexual violence, victim-centered criminal proceedings do not simply mean special treatment, but an approach that permeates the entire operation of the procedure. The requirement of victim-centeredness appears already in the stage preceding and directly related to the filing of the complaint.

Research has shown that one of the reasons for latency is not necessarily the victim's passivity. Failure to report or delay can be caused by shame, fear, dependence on the

perpetrator, fear of the reaction of the environment, or the belief that the authorities will not believe the victim. These factors can become obstacles to the initiation of the procedure.

The regulation related to private initiative is a particularly sensitive issue from this perspective. Based on the research, maintaining private initiative in cases of sexual violence is not necessarily compatible with the goal of protecting the victim and reducing latency. It requires the victim to make a decision and take active action at the beginning of the procedure, which may be difficult due to the nature of the act.

However, a victim-centered approach does not mean that the victim is given unlimited decision-making rights in all procedural matters. The research rather considers it justified to create limited, guaranteed options that can reduce the burden on the victim without compromising the legality of the procedure.

This may include, for example, choosing the method of physical presence at the procedural act, using a telecommunications device, initiating a closed hearing, consenting to confrontation, or ensuring the use of an expert of the same sex.

Another principle of victim-centered procedures is to minimize secondary victimization. This does not mean that the victim's testimony cannot be verified or that the defense cannot ask questions. It means that unnecessary repeated obtaining of the same information, redundant questioning, and the disclosure of unduly intimate details should be avoided as much as possible.

2.3. The role of victim testimony and circumstantial evidence

According to the third thesis, the victim's testimony is often of paramount importance in proving sexual violence, but its evaluation cannot be reduced to the question of "who is telling the truth?". Assessing the credibility of a testimony requires a combined consideration of all available evidence, the internal and external coherence of the testimony, the circumstances, and other evidentiary findings.

Due to the lack of direct witnesses, circumstantial evidence is particularly important in sexual assault cases. Post-offense behavior, relationship environment, electronic communications, medical records, circumstances observed by witnesses, and expert findings can all form a chain of evidence that supports or challenges the assessment of the testimony.

According to the research, one of the dangers of evidence is that the subsequent behavior of the victim is mistakenly treated as a direct indicator of the truth of what happened. Delayed reporting after the act, maintaining contact, or failure to immediately seek help do not in themselves disprove the occurrence of the crime. Such circumstances can only be assessed in their context and in light of the specific circumstances of the given case.

The research connects the theoretical and social aspects of evidence at this point. Rape myths can convey assumptions that can distort the evaluation of evidence. For example, the assumption that the “real” victim immediately asks for help, resists, breaks off all contact with the perpetrator, or shows visible psychological symptoms cannot be considered a general rule of evidence.

The treatment of the victim's culpable contribution as a mitigating circumstance in sentencing is therefore a particularly sensitive issue. Based on the research, maintaining this factor as an independent or prominent role in sexual violence cases is debatable both from a dogmatic and victim protection perspective. In the cases examined, the practical application of the factor did not appear to an extent that would support a general tendency in the application of the law.

2.4. The relationship between special treatment and proof

The fourth thesis states that special treatment and evidence are not mutually exclusive concepts. The appropriate design of procedural measures to protect the victim does not necessarily weaken the effectiveness of evidence, but in certain cases may create the conditions for more reliable testimony and more orderly evidence.

The person of the interrogator is significant. The order and wording of questions, the communication style used, and the dynamics of the interaction can influence the development of the confession. Therefore, professional preparation is not only essential for the protection of the victim, but is also directly related to the quality of the evidence.

Based on the research, it is justified to strengthen trauma-sensitive, yet evidence-based controlled questioning. The goal is not to uncritically accept the victim's testimony, but to create circumstances in which the confession is made with as few external distorting influences as possible. Victim protection considerations must also apply when questioning other witnesses if the witness discloses information about the victim's intimate life, sexual history or other circumstances affecting their private sphere. Victim protection cannot therefore be limited solely to the procedural act in which the victim is personally present.

It is particularly important to minimize repeated interrogations. If a substantive confession has been made during the investigation, recorded with appropriate guarantees and audio and video recordings, it is not necessarily necessary to repeat it in full at the court stage. This solution can, of course, only be applied if the rights of the defense are ensured.

2.5.Requirements for the objectivity of expert evidence

The fifth thesis points to the specific duality of expert evidence. Expert evidence can be one of the most objective means of evidence, but at the same time, precisely because of the pursuit of objectivity, the victim may become the subject of the investigation. The investigation can therefore simultaneously serve to uncover the facts and represent a significant intervention in the physical and psychological integrity of the victim.

Research shows that objectivity is not the same as invasiveness. The scientific value of a means of proof does not require that the welfare of the victim be overshadowed in its application. The method, location, timing of the examination, the communication of the examiner, and the justification for the necessity of the examination are all circumstances that form part of the victim protection balance.

A key finding is the examination of whether the requirement of a person of the same sex acting as the expert extends to the expert examination. According to the interpretation of the research, the creation of a guarantee for an expert of the same sex in the system of Section 89 (1) of the Act on the Protection of the Rights of the Child is justified, since the expert examination of a victim of sexual violence is an intimate and psychologically stressful procedural act.

The de lege ferenda proposal therefore considers it justified that the expert examination of a victim requiring special treatment should, as a rule, be conducted by an expert of the same gender, and that the deviation should be linked to the victim's request or consent. This solution strengthens autonomy and at the same time creates a clearer regulatory situation.

A particularly important comparative conclusion of the research is that many of the reasons behind the safeguards designed to protect children may also be relevant in the case of adult victims. It cannot be said that the situation of a child and an adult victim is the same, but the principles of avoiding secondary victimization and minimizing repeated hearings can be assessed regardless of age.

2.6.International good practices and their applicability

According to the sixth thesis, international practices are not models to be adopted without change, but rather sources of solutions that can contribute to the further development of the procedure with appropriate domestic adaptation.

One of the most important adaptable elements of the Barnahus model is an approach that stems from the child protection system, but can also be made into a more general procedural principle: the victim should be interviewed once, if possible, under appropriate circumstances

and by a professionally trained person, while the recorded statement remains accessible to subsequent procedural actors.

In the case of adult victims, it is not justified to mechanically adopt the child protection model, but certain guarantees can be applied. These may include a single or minimized repetition of the interview, limiting the physical presence of the accused and the defense attorney, the use of telecommunications devices, and a specially designed room.

Digital reporting and so-called “smart police station” solutions can be tools to increase the willingness to report. The digital route is not necessarily anonymous, but with proper identification it can also enable the legal initiation of the procedure. Its significance may lie in the fact that it reduces the burden of initial contact.

The research also examined the issue of consent applications. The evidentiary value of these technological solutions is limited. Such an application cannot demonstrate objective consent covering all subsequent circumstances, since sexual self-determination is continuous and can be revoked. The data recorded by the application can at most be evaluated as circumstances relating to the content of the parties' consciousness or a statement made at a given time.

The common lesson of international good practices is therefore not a single technical solution, but that the procedural system must adapt the procedural forms to the specific situation of the victim. In all cases, the guarantees of a fair trial, the right to defense and the free assessment of evidence must be preserved during the adaptation.

2.7.De lege ferenda proposals

Based on the results of the research, a complete overhaul of the current regulations is not necessary, but the development of coherent special regulations that strengthen the protection of victims is justified on several points. The common goal of the proposals is the systemic enforcement of victim protection aspects.

The first element of the proposal is the creation of a separate procedural chapter related to crimes against sexual morality. The separate procedure would not mean a system separate from the criminal procedure as a whole, but would provide special guarantees compared to the general provisions of the Criminal Procedure Code.

The purpose of the procedure should be explicitly defined in such a way that the participation of the victim, the enforcement of his or her rights and the avoidance of secondary victimization are ensured without prejudice to the right to defense.

Regarding the reporting and private initiative, the fundamental position of the research is that maintaining the requirement for private initiative is not justified. However, if the

legislator were to continue to maintain this legal institution, it would be justified to review the related procedural rules and reduce the burden on the victim.

Special rules on the duration of the investigation, shorter deadlines for obtaining expert opinions and priority treatment of cases can serve a quick, yet professionally sound procedure. Acceleration cannot mean a reduction in evidentiary guarantees.

In the area of evidence, it would be appropriate to explicitly state that evidence regarding the victim's past sexual conduct or private life may only be permitted if it is relevant and necessary. This would not eliminate the defense's right to provide evidence, but rather ensure its control.

In the area of special treatment, the research considers the joint regulation of the same-sex interrogator, the permanent acting person, the same-sex expert, the victim's consent to confrontation, the victim-friendly room, the image and audio recording, the participation by telecommunications, the restriction of the right to question and the omission of repeated interrogation to be justified.

In order to increase the victim's autonomy, the regulation should provide for a choice at certain points. However, the choice cannot be unlimited: it is justified only in matters where the victim's decision does not jeopardize the effectiveness of the procedure or the defendant's legal rights.

In the regulatory model developed by the research, the victim's proposal or consent would therefore be a guarantee for the application of several measures, especially in the case of confrontation, deviation from the same-sex expert, and certain forms of participation.

2.8.Possibilities for utilizing the results

The results of the research can be utilized at several levels. First, at the legislative level, in the further development of provisions on special treatment and the procedure for sexual violence crimes. The proposed separate procedural chapter can provide a framework in which the currently scattered elements of victim protection rules appear in a unified system.

Secondly, the results can be used in law enforcement. During the training of interrogators, prosecutors, judges, experts and other professionals who come into contact with victims, the research can be used to formulate practical protocols that support both trauma-sensitive communication and the reliability of evidence.

Thirdly, the results of the research can be used in the victim support system. Early, understandable and continuous information is particularly important for the practical enforcement of the victim's rights. The victim should know what rights they have, what assistance they can use, and what options they have for preserving evidence, even at the first contact.

Fourth, the research may also be relevant for technological developments. Digital reporting solutions, electronic information, secure telecommunications, and proper recording of procedural acts may contribute to reducing the burden on the victim. Finally, the scientific utility of the research is also significant. The connection between victim protection, evidence and criminal procedure dogmatics can form the basis for further research, especially through empirical studies, legal comparison and a more systematic exploration of legal practice.

3. Theses of the dissertation

The results of the dissertation can be summarized in the following ten consolidated scientific theses. The theses are not simple repetitions of the research questions, but independently formulated conclusions drawn from them, the examination of the hypotheses, and the detailed results of the research.

1. thesis – The distinction between the concepts of victim and victimized person and the importance of a victim-centered approach

The criminal procedural situation of an adult victim of sexual violence can only be properly interpreted if the legal status of the victim and the needs of the victim are taken into account together. Formally ensuring the rights of the victim is not sufficient in itself: for their effective enforcement, accessible information, an appropriate procedural environment and the preparedness of the professionals involved are necessary.

2. thesis – The impact of social expectations and rape myths

Social myths related to sexual violence do not have a general basis in reality that could serve as a rule of evidence regarding the typical behavior of the victim. However, these stereotypes can indirectly affect the assessment of the victim's credibility, testimony and individual circumstances. The assessment of the victim's behavior is therefore justified only in the evidentiary context of the given case, without the use of stereotypical assumptions.

3. thesis – Problems of the practical enforcement of victims' rights

The normative system of victim rights provides a fundamentally adequate framework, however, the actual enforcement of rights is significantly influenced by the practice of the authorities involved in the procedure. Information, victim assistance, access to legal representation and the appropriate handling of the first stage of the complaint are determining factors for the practical

enforcement of rights. Given the specificities of sexual violence, the requirement to rely on a private initiative is difficult to reconcile with the reduction of latency.

4.thesis – The specifics of the victim's confession and evidence

In sexual assault cases, the victim's testimony may be of paramount importance, but the evidence cannot be reduced to a simple confrontation of the victim's and the defendant's claims. The combined evaluation of circumstantial evidence, environmental data, electronic communications, the circumstances before and after the act, and expert evidence may be suitable for revealing the facts in a more nuanced manner.

5.thesis – The relationship between interrogation and secondary victimization

The professional training, questioning techniques and communication style of the person conducting the interrogation can not only protect the victim, but also affect the quality of the evidence. Trauma-sensitive, structured interrogation, avoiding unnecessary repetition and protecting the victim's privacy can simultaneously serve to reduce secondary victimization and provide more reliable evidence.

6.thesis – The invasive nature and guarantees of expert evidence

Expert examination is an important means of objective proof, but it can also mean a significant interference in the personal sphere of the victim. The requirement of objectivity cannot therefore be separated from the limitation of invasiveness . In the case of a victim requiring special treatment, it is justified to prescribe an expert of the same sex as the general rule, and to make the possibility of deviation dependent on the victim's motion or consent.

7.thesis – Limitations of the knowledge of judicial practice

Based on the available case law, certain trends can be identified, especially regarding the role of victim testimony and circumstantial evidence, but due to the limitations of its accessibility, a comprehensive conclusion regarding the entire legal application system can only be drawn to a limited extent. Increasing the transparency of legal application is therefore an important condition for scientific and legal policy evaluation.

8.thesis – Domestic adaptability of international models

Several elements of international good practices can be adapted to Hungarian criminal proceedings. In particular, single or minimized interrogation, victim-friendly procedural environment, telecommunication participation, digital reporting and certain guarantees of the Barnahus model may be suitable for reducing the burden on victims, provided that the adaptation preserves the rights of the defense and the guarantees of a fair trial.

9.thesis – The need for separate procedural regulation of sexual violence cases

The specific situation of the victim, the difficulties arising from the nature of the evidence and the risk of secondary victimisation may justify the inclusion of separate procedural rules related to sexual offences in a uniform system. The separate procedure should not aim at restricting the rights of the accused, but at the coherent application of victim protection guarantees.

11. Thesis – The difference between normative compliance and practical enforcement

The basic guidelines of the current Hungarian criminal procedure law are in line with social and international expectations in several respects, especially with regard to the declared system of victim rights and special treatment. However, the most important shortcoming is the discrepancy between normative regulation and practical implementation. Moving forward therefore requires legislative development, professional training, attitude formation and a conscious review of institutional practices.

4.Closing thoughts

The main conclusion of the research is that the Hungarian criminal procedure regulation cannot be considered an insufficient system from the point of view of victim protection. The current law contains several guarantees that are suitable for the protection of the victim and for ensuring special treatment. The problem can be primarily seen in the fact that certain elements of the regulation do not form a coherent system in all respects, and the practical enforcement of rights depends significantly on the persons acting and on institutional practice.

According to the research, the common denominator of social and international expectations is respect for the dignity of the victim, avoidance of secondary victimization, ensuring effective access and adequate training of professionals. These do not necessarily mean that Hungarian regulation must adopt all foreign models without change. International standards rather set minimum requirements to which the domestic system must adapt within its own dogmatic and institutional framework.

One of the most important results of the research is the recognition that victim protection and the quality of evidence are not necessarily contradictory goals. Appropriately designed special treatment, professionally prepared interrogation, avoiding unnecessary repetition and strengthening the guarantees of expert examination can simultaneously serve the welfare of the victim and the evidentiary interests of the criminal proceedings.

The final position of the thesis is that what is needed is not just more victim rights, but a procedural culture in which the existing rights actually work. The task of legislation is to create a coherent framework, and the task of law enforcement is to apply these frameworks consistently and professionally. Together, these two elements can create the victim-centered criminal procedure that provides real, not merely formal, legal protection for adult victims of sexual violence.

The research's *de lege ferenda* proposal aims to develop a separate procedural regulation that ensures the victim's protection, autonomy and the effective enforcement of their rights at a systemic level. The proposed model builds on the existing elements of the current regulation, but organizes them into a unified structure and supplements them at certain points.

- Explicitly stating the purpose of the procedure: protecting the victim, avoiding secondary victimization, and ensuring a quick, efficient procedure without prejudice to the right to defense.
- Priority and, where possible, accelerated handling of sexual violence cases, with particular regard to the deterioration of evidence over time and the procedural burden on the victim.
- Consideration of eliminating the requirement for private initiative; secondarily, review of the deadline and procedural information.
- Strict control of relevance and necessity of evidence regarding the victim's past sexual conduct and private life.
- Ensuring that the interrogator and expert are of the same sex as a general rule in the case of a victim requiring special treatment, with the victim's request or consent required for any deviation.
- The need for the victim's consent to confrontation.
- Victim-friendly procedural rooms, telecommunication participation and use of image and audio recording.
- A restriction of the right to question that serves the protection of the victim, while leaving the defense with an effective opportunity to question.
- Strengthening the use of recorded testimony during the investigation under appropriate guarantees, with the possibility of avoiding repeated interrogation.
- The possibility of obtaining expert opinions in an accelerated manner, while maintaining the objectivity and guarantees of expert evidence.

- The possibility for the victim to choose certain procedural forms, in particular in relation to closed hearings, telecommunications and the manner of participation in certain procedural acts.

The essence of the proposal is not the independent application of individual measures, but their systemic connection. Victim protection can only be effective if the same victim-centered logic is consistently applied from the reporting stage through the investigation to the court process. The ten theses presented in the theses booklet and the related *de lege ferenda* proposals summarize this approach: the foundations of the current system can be preserved, but targeted legislative, law enforcement and institutional changes are necessary in order to actually improve the procedural situation of the victim.

Registry number:
Subject:

DEENK/242/2026.PL
PhD Publication List

Candidate: Klaudia Viktória Zsiros

Doctoral School: Géza Marton Doctoral School of Legal Studies

MTMT ID: 10075259

List of publications related to the dissertation

Articles, studies (5)

1. **Zsiros, K. V.:** A nemi erőszak áldozatának jogi státusza nemzetközi, európai uniós és hazai szinten.
Pro futuro. 13 (2), 150-161, 2023. ISSN: 2063-1987.
DOI: <http://dx.doi.org/10.26521/profuturo/2023/2/14395>
HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
2. **Zsiros, K. V.:** A szakértői objektivitás jelentősége a szexuális erőszak bizonyítási eljárásában.
Büntetőjogi Szemle. 2023 (1), 90-94, 2023. ISSN: 2063-8183.
HAS Committee on Legal and Political Sciences: C
3. **Zsiros, K. V.:** A sértett magatartásának relevanciája: megítélés vagy elítélés?
Magyar jog. 2022 (3), 168-172, 2022. ISSN: 0025-0147.
HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
4. **Zsiros, K. V.:** The impact of the Me Too movement.
In: Karoli Mundus II.. Szerk.: Osztovits András, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 49-56, 2022, (ISSN 2786-2127 ; 2)
5. **Zsiros, K. V.:** Nők elleni erőszak az utcákon: Tévhitek és tények.
Jogtudományi közlöny. 9, 389-396, 2021. ISSN: 0021-7166.
HAS Committee on Legal and Political Sciences: A

List of other publications

Articles, studies (2)

6. **Zsiros, K. V.:** A nemek közötti egyenlőség fejlődése és hatása a nemi erkölcs elleni bűncselekmények szabályozására.
In: Tudományos Diákest Tanulmánykötet VI. / főszerk. Szűcs Lászlóné Siska Katalin, DE ÁJK Praetor Szakkollégium, Debrecen, 243-257, 2019, (ISSN 2630-8738)
7. **Zsiros, K. V.:** A szexuális zaklatás és erőszak elbírálásának nehézségei a #MeToo mozgalom fényében.
In: Tudományos Diákest Tanulmánykötet V.. Szerk.: Siska Katalin, Talabos Dávidné Lukács Nikolett, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 159-178, 2018, (ISSN 2630-8738)

By the directives of HAS Committee on Legal and Political Sciences:

Publications in periodicals level „A”: 3, related to the dissertation: 3.

Publications in periodicals level „C”: 1, related to the dissertation: 1.

The Candidate's publication data submitted to the Tudóstér have been validated by DEENK on the basis of the Journal Citation Report (Impact Factor) database.

29 April, 2026

